

4. MAAKUNTAKAAVAN SISÄLTÖ

4.1 Aluerakenne

Aluerakenteella tarkoitetaan väestön ja asumisen, työpaikkojen ja tuotantotoiminnan, palvelujen ja vapaa-ajan alueiden sekä näitä toimintoja yhdistävien liikenneväylien ja teknisen huollon verkostojen yleispiirteistä sijoittumista maakunnan alueelle ja niiden keskinäisiä suhteita.

Yhdyskuntarakenteella tarkoitetaan edellä mainittujen toimintojen yleispiirteistä sijoittumista ja keskinäisiä suhteita yksittäisessä yhdyskunnassa tai työssäkäyntialueella, joka voi sisältää yhden tai useamman pääkeskuksen ja niihin liittyvät alakeskukset sekä vastaavat toiminnalliset ja rakenteelliset verkostot kuin edellä.

4.1.1 Pohjois-Pohjanmaan aluerakenne

ALUERAKENTEEN KEHITTÄMISPERIAATTEET

Pohjois-Pohjanmaan aluerakenteen kehittäminen perustuu seuraaviin elementteihin:

- Oulun seutua kehitetään kansainvälisenä keskuksena ja valtakunnanosakeskuksena
- maakuntaan muodostetaan aluekeskusten verkosto ns. 1+3 -mallin mukaisesti (Oulu+Koillis-Suomi, Raahen ja Oulun Eteläinen)
- kaupunki-, kunta- ja kyläkeskukset sekä jokilaaksot muodostavan tasapainoisen aluerakenteen rungon
- kansainväliset kehittämisvyöhykkeet (Perämerenkaari ja Oulu–Arkangel)
- valtakunnalliset matkailukeskukset (Ruka–Oulanka, Syöte, Hailuoto–Liminganlahti–Oulu, Rokua, Kalajoki)

Maakunnan aluerakennetta kuvaavat seuraavat kehityskuvat (visiot) sekä oheinen aluerakennekuva. Niiden ajatuksena on, että maakunnan veturina toimii Oulu ja Oulun seutu, joka on verkottunut muiden aluekeskusten kanssa. Näitä täydentävät kansainväliset kehittämiskäytävät sekä kansainväliset yhteistyöverkostot (mm. Multipolis-osaamiskeskusten verkko).

KEHITYSKUVAT

POHJOIS-POHJANMAA

Pohjois-Pohjanmaa on hyvän elinympäristön, palvelujen ja kulttuurin maakunta, joka koostuu luonteista yhteistoiminta-alueista kärkenään Oulu, maan toinen keskus ja kansainvälinen vaikuttaja. Maakunnan alue- ja toimintarakennetta kehitetään tasapainoisena aluekeskusten

1+3 -verkostomallia soveltaen. Maakunta kehittyy ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväällä tavalla.

Valtakunnanosakeskus ja aluekeskukset

OULUN VALTAKUNNANOSAKESKUS

Oulu ja Oulun seutu ovat pohjoisen Euroopan osaamisen ja elinkeinon kehittämisen keskus. Seutu tarjoaa kansainvälisesti vetovoimaisen toiminta- ja elinympäristön sekä korkeatasoiset palvelut. Oulun keskuksena kehitetään kaupunkikulttuurin omaleimaisena, historiallisesti arvokkaana ja modernina kohtaamispaikkana.

KOILLIS-SUOMEN ALUEKESKUS

Koillis-Suomen aluekeskus – Kuusamon, Taivalkosken, Posion ja Sallan seutu – on puhtaan luonnon kansainvälinen matkailualue sekä tietoyhteiskunnan osaamis- ja palvelukeskus. Seudun ydinalueena toimii Kuusamon taajaman ja Rukan matkailukeskuksen muodostama matkailukaupunki.

RAAHEN ALUEKESKUS

Raahen aluekeskus on metallialan osaamisen ja liiketoiminnan, informaatioteknologian ja logistiikan keskus. Aluekeskuksen ytimen muodostaa Raahen–Pattijoen kaupunkimainen alue. Raahen kaupunkikeskustaa kehitetään kulttuuriympäristöltään arvokkaana ja merenrannikon antamiin edellytyksiin perustuvana vetovoimaisena keskuksena.

OULUN ETELÄISEN ALUEKESKUS

Oulun Eteläinen aluekeskus – Ylivieskan, Nivala–Haapajärven ja Siikalatvan seutukuntien muodostama aluekokonaisuus – on maaseutukaupunkien ja kuntien verkostoitunut aluekeskus. Alueen kehitys perustuu maatalouden, perusteellisuuden, informaatiotekniikan, matkailun ja hyvinvointipalvelujen osaamiseen. Kaupunkiverkoston suurin kaupunki Ylivieska, muut keskukset ja maaseutu toimivat jäsentyneessä vuorovaikutuksessa.

Aluekeskuksiin sisältyvä ja niitä täydentävä maaseutualue

OULUNKAARI

Oulunkaaren seutukunta on Oulun kasvovoimaisuutta sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta hyödyntävä, kilpailukykyisten yritysten moderni maaseutu, jossa on kehittyviä osaamisverkostoja eri toimialoilta. Alueen erityinen voimavara- ja vetovoimatekijä on mereltä Koillismaahan vaara-alueelle ulottuva rikas luonto sekä siihen perustuva mekaaninen puunjalostus ja hyvinvointiteemainen matkailu.

MAASEUTU

Maaseudun tasapainoisen aluerakenteen rungon muodostavat kuntakeskusten ja kylien palveluverkosto sekä kulttuuriympäristöltään vetovoimaiset jokilaaksot ja kylät, jotka tarjoavat hyvät edellytykset asumiselle ja virkistytymiselle. Maaseutualueen elinkeinorakenne on monipuolinen ja perusmaaseutu on asuttu.

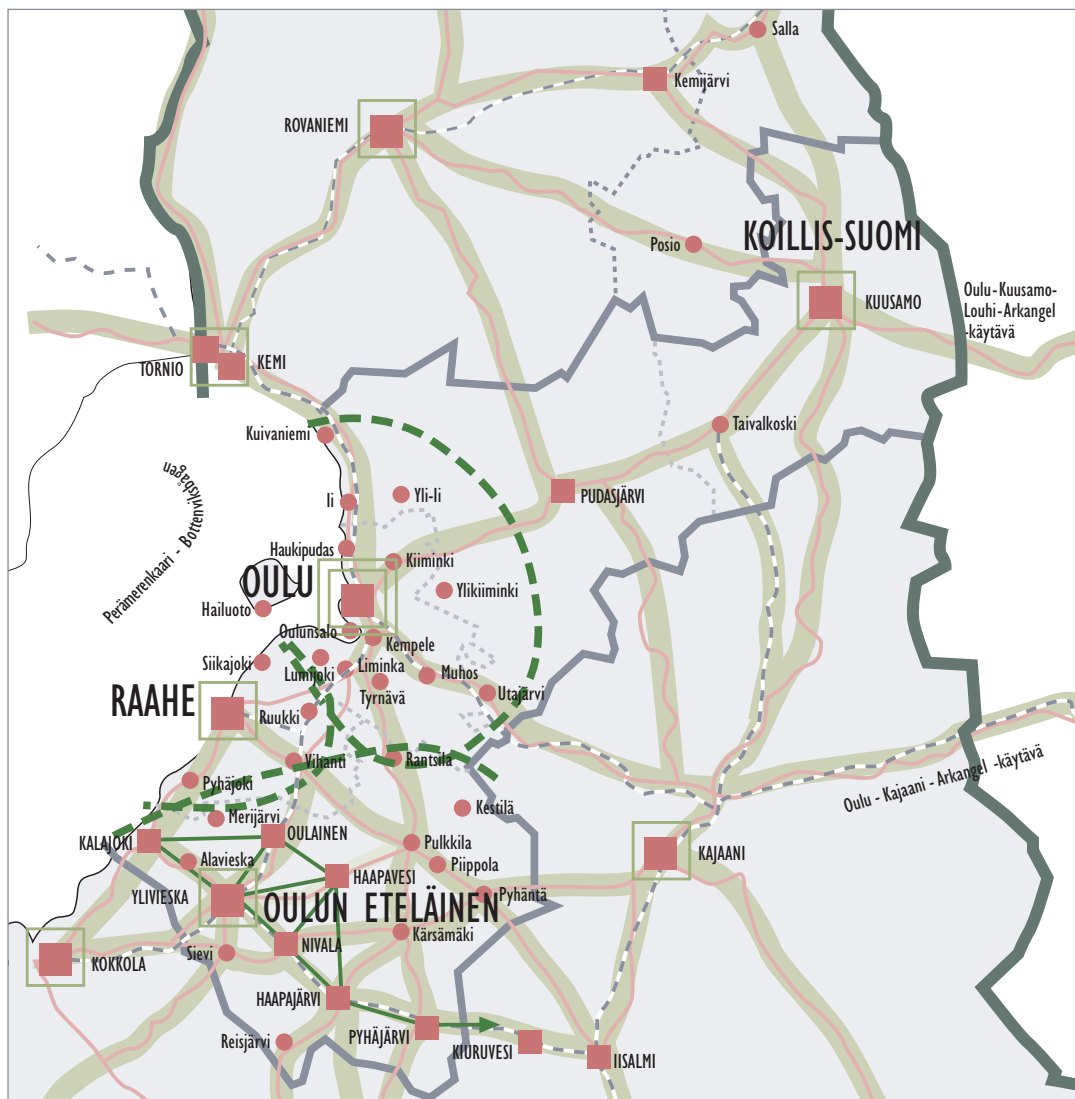
Kansainväliset kehittämisvyöhykkeet

PERÄMERENKAARI

Perämerenkaari on läntisen Euroopan pohjoisin huippuosaamisen, liiketoiminnan ja logistiikan kansainvälinen yhteistyövyöhyke. Alueen kehitys perustuu väestökeskittymään, voimakkaaseen perusteellisuuteen sekä informaatiotekniikan ja hyvinvointipalvelujen osaamiseen. Maanköhoamisrannikon ja jokilaaksojen kulttuuri- ja luonnonympäristöt sekä Suomen ja Ruotsin kulttuuriset erot tarjoavat elinkeinoelämälle innovatiivisen toimintaympäristön ja asukkailla viihtyisän ja turvallisen elinympäristön.

OULU-KAJAANI-ARKANGEL-VYÖHYKE

Oulu-Kajaani-Arkangel-vyöhyke on Oulun ja Kajaanin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun välinen hyvinvointi- ja ympäristöosaamisen vyöhyke. Se jatkuu Vienan Karjalan kautta Arkangelin alueelle kansainvälisenä kehittämisvyöhykkeenä, jonka kehittäminen perustuu vakiintuneeseen yhteistyöhön, luonnon ja kulttuurin resursseihin ja parantuneiden liikenneyhteyksien luomisiin mahdollisuuksiin.

POHJOIS-POHJANMAAN ALUERAKENNE

ALUERAKENTEEEN MERKINNÄT MAAKUNTAKAAVAKARTASSA

Aluerakenteen merkinnät maakuntakaavassa noudattavat seuraavassa esitettävää hierarkiaa. Merkintöjen sisältö on esitetty tarkemmin seuraavissa luvuissa.

Merkintöjä täydentävät kaavamääräykset, joista käy yksityiskohtaisemmin ilmi maakuntakaavan aluerakenteen kehittämisen periaatteet.

Aluerakenteen kehityskuvat ja aluerakennekartta

- Esitetään merkintöjen selityksellä osoittamaan aluerakennemeraintöjen taustalla olevia kehittämisperiaatteita. Kehityskuvia ja aluerakennekarttaa ei ole tarkoitus vahvistaa, joten niillä ei ole oikeusvaikutuksia.

Oulun valtakunnanakeskus/aluekeskus

- Oulun seudun kaupunkimaisen kehittämisen alue (kehittämisperiaatemarkintä)
- Oulun seudun kaupunki–maaseutu-vuorovaikutusalue(kehittämisperiaatemarkintä)
- Oulun seudun laatuikäytävä (kehittämisperiaatemarkintä)
- Oulun keskustatoimintojen alue (aluevarausmarkintä)
- valtakunnanakeskuksen/aluekeskuksen nimi

Muut aluekeskukset

- Raahen seudun kaupunkimaisen kehittämisen alue (kehittämisperiaatemarkintä)
- Raahen seudun kaupunki–maaseutu-vuorovaikutusalue (kehittämisperiaatemarkintä)
- Oulun Eteläisen alueen kaupunkiverkko (kehittämisperiaatemarkintä)
- Oulun Eteläisen kaupunki–maaseutu-vuorovaikutusalue (kehittämisperiaatemarkintä)
- Kuusamon matkailukaupungin kehittämisen alue (kehittämisperiaatemarkintä)

Kaupunkikeskukset

- keskustatoimintojen alue (kohdemerkintä)
- taajamatoimintojen alue
- kaupunkikeskuksen nimi

Kaupunkiseudun kuntakeskukset

- keskustatoimintojen alue (kohdemerkintä)
- taajamatoimintojen alue
- kuntakeskuksen nimi

Kaupunkiseudun alakeskukset

- keskustatoimintojen alakeskus (kohdemerkintä)
- kaupunkiseudun alakeskuksen nimi
- kaupunkiseudun paikalliseskus (kohdemerkintä)

Kuntakeskukset

- taajamatoimintojen alue
- kuntakeskuksen nimi

Kyläkeskukset

- taajamatoimintojen alue (taajamamaiset kylät)
- kylä (kohdemerkintä)
- kyläkeskuksen nimi

Maaseutualueet

- kaupunki–maaseutu -vuorovaikutusalueet (kehittämisperiaatemarkintä)
- maaseudun kehittämisen kohdealueet (kehittämisperiaatemarkintä)

Kansainväliset kehittämisvyöhykkeet

- Perämerenkaaren kehittämisvyöhyke (kehittämisperiaatemarkintä)
- Oulu–Arkangel-kehittämisvyöhyke (kaavamääräys)
- Perämerenkaari–Bottenviksbågen (kaavamääräys)

Matkailukeskukset

- matkailun vetovoima-alue/matkailun ja virkistysten kehittämisen kohdealue (kehittämisperiaatemarkintä)
- matkailupalvelujen alue
- matkailun vetovoima-alueen nimi

KANSAINVÄLISET KEHITTÄMISVYÖHYKKEET

■ ■ ■ ■ KANSAINVÄLINEN KEHITTÄMISVYÖHYKE:
PERÄMERENKAARI**Suunnittelumääräykset:**

Kehittämisyöhykkeen toimintojen verkostoitumista tulee edistää alueidenkäyttöratkaisuilla. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varauduttava palvelutasoltaan korkeatasoisiin kansainvälisiin liikenneyhteyksiin, erityisesti pääteiden liikenteen sujuvuuden ja turvallisuuden parantamiseen, raideliikenteen kehittämiseen sekä tietoliikenneverkostoihin.

Perämeren rannikon matkailu- ja virkistyspalvelujen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon seudullisesti merkittävien virkistysalueiden, veneilyreittien ja -satamien kehittämistarpeet sekä yhtenäisen kevyen liikenteen reitin kehittämismahdollisuus.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon maanköhoamisen taloudelliset ja ympäristölliset vaikutukset sekä turvattava maiseman ja luonnontalouden erityispiirteet ja luonnon kehityskulkujen alueellinen edustavuus. Maanköhoamisrannikon luonnon- ja kulttuuriperinnön kansainvälisten arvojen säilymistä ja matkailullista hyödyntämistä on pyrittävä edistämään.

Maakuntakaavassa on osoitettu kehittämisperiaatemerkinällä *Perämerenkaaren kehittämisvyöhyke*. Merkinällä ei rajata alueen maantieteellistä sijaintia. Tarkoituksena on, että kaavoituksessa otetaan huomioon Perämerenkaaren alueen kehittämistä koskevien suunnitelmien maankäytöllisten edellytysten luominen. Perämerenkaaresta on laadittu EU:n Interreg II C Baltic Sea Region -ohjelmaan liittyen kehittämissuunnitelmat, joiden pohjalta alueen kehittämistä viedään eteenpäin. Keskeiset maankäytölliset kysymykset koskevat liikenneväyliä, ympäristöä ja kulttuuriperinteen huomioon ottamista.

Toinen merkittävä kansainvälinen kehittämisvyöhyke on *Oulu-Arkangel-vyöhyke*. Tätä koskien kaavassa on kaavamääräys Oulujoen maaseudun kehittämisen kohdealueen yhteydessä. Vyöhykkeen kehittämisessä ei olla vielä yhtä pitkällä kuin Perämerenkaaren yhteistyössä, mutta pitkän aikavälin tavoitteena asialla on merkittävä aluerakenteellinen vaikutus. Kaavassa vyöhyke ulottuu leveys suunnassa Kainuusta Kuusamon korkeudelle. Liikenneyhteyksien, ympäristön ja kulttuuriperinteen kehittyminen Oulusta Arkangeliin luo mahdollisuuksia mm. maakunnan logistisen sijainnin hyödyntämiseen.

Kaavan perusteena käytetyt selvitykset:

- Pohjois-Pohjanmaan liitto, Alueidenkäyttö ja ympäristö 2001. Pohjois-Pohjanmaan aluerakenteen vaihtoehdot.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto, Alueidenkäyttö ja ympäristö 2001. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava, aluerakenteen kehittämistä koskevia kaavamerkintöjä ja -määräyksiä.
- Bothnian Arc, Perämerenkaari, loppuraporttisarja 2001.
- Pohjois-Pohjanmaan maakuntasuunnitelma, luonnos 2002.
- Pohjois-Pohjanmaan aluekeskussuunnitelmat 1+3, 2001.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto 2001. Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategia 2002–2006.

4.1.2 Oulun kaupunkiseutu

kk-1

KAUPUNKIKEHITTÄMISEN KOHDEALUE:
OULUN KAUPUNKISEUTU

Merkinnällä osoitetaan Oulun seudun yhtenäisen yhdyskuntarakenteen aluetta, joka muodostaa Oulun valtakunnanosa-alueen ydinalueen. Alueella on tarvetta kuntien yhteistoimintaan alueidenkäytön suunnittelussa ja hankkeiden yhteensovittamisessa.

Suunnittelumääräykset:

Oulun kaupunkiseudulla kasvu tulee kohdistaa ensisijaisesti kuntakeskuksiin ja alakeskuksiin, missä kaupunki- ja taajamarakennetta on pyrittävä täydentämään ja eheyttämään. Uudet asuntoalueet tulee sijoittaa joukkoliikenteen kannalta edullisesti ja niillä tulee suosia tiivistä pientaloasutusta.

Alueen kaupunki-, kunta- ja aluekeskuksiin voidaan sijoittaa seutua palvelevia vähittäiskaupan suuryksiköitä, jotka tulee sijoittaa siten, että ne tukevat yhdyskuntarakennetta ja ovat hyvin kevyt- ja joukkoliikenteen saavutettavissa.

Yksityiskohtaisemmalla suunnittelulla tulee luoda edellytykset seudullisen virkistysalueverkoston toteuttamiselle. Oulujoen suistosta ja Oulujokilaaksosta sekä keskeistä kaupunkiseuturakennetta yhdistävästä virkistysaluekehästä koostuvan yhtenäisen vihervyöhykkeen muodostuminen on turvattava.

Oulun kaupunkiseudun rakennetta kuvaavat kaupunkimaisen kehittämisen alueen merkintä ja Oulun seudun laatuikäytävän merkintä, jotka ovat kehittämisperiaatemerkinä, taajamatoimintojen aluevarausmerkintä sekä keskusten luokittelua kuvaavat alue- ja kohdemerkinnät.

Kehittämisperiaatemerkinä (kk-1) koskee Oulun ympärillä n. 20 km säteellä olevaa vyöhykettä. Siihen sisältyy kaupunkiseudun yhtenäinen taajama-alue, keskukset ja seudullisesti tärkeät virkistysalueet. Oulun, Kempeleen, Oulunsalon, Kiimingin ja Haukiputaan lisäksi alueella ovat Muhoksen Päivärinte, Limingan Tupoksen ja Tyrnävän Murron taajama-alueet. Alueella katsotaan olevan erityistä tarvetta maankäytön suunnitteluyhteistyöhön ja alueidenkäytön yhteensovittamiseen kuntien raja-alueilla. Seudun kuntien yhteistyö on edennyt niin, että alueen maankäyttö, uudet laajentumisalueet ja yhdyskuntarakenne esitetään laadittavana olevassa kuntien yhteisessä yleiskaavassa, joka kattaa lähes koko maakuntakaavan kk-1-alueen lukuun ottamatta Limingan ja Tyrnävän kuntiin kuuluvia osia. Yhteistä yleiskaavaa on tarkoitettu laajentaa Limingan, Tyrnävän ja Lumijoen kuntiin seuraavassa vaiheessa.

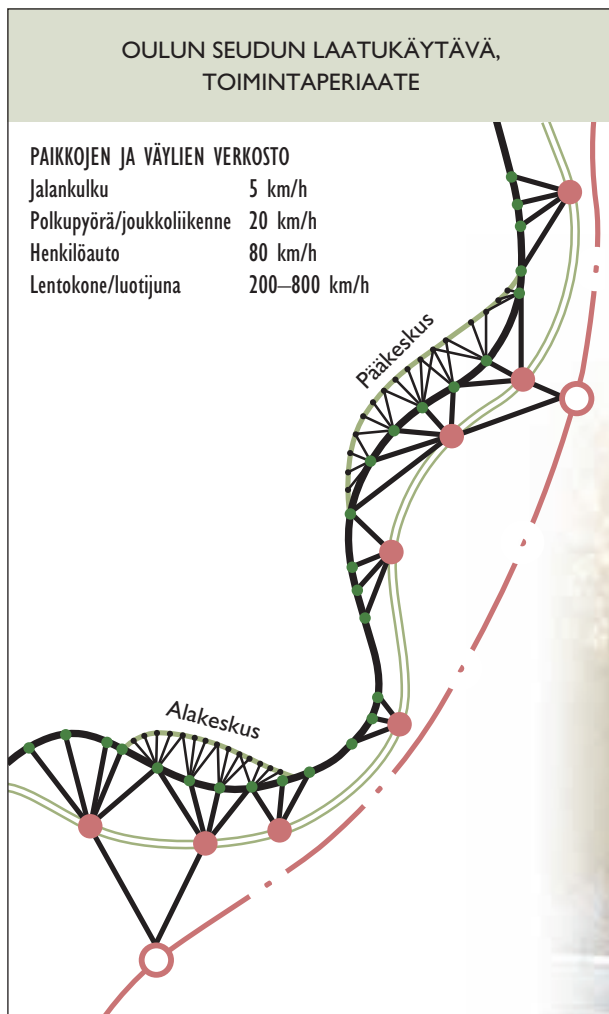
Maakuntakaavassa annetaan alueen yhdyskuntarakenteen kehittämistä koskevia määräyksiä, joilla pyritään vahvistamaan kuntakeskus- ja alakeskusverkkoa. Yhdyskuntarakennetta pyritään eheyttämään ja tiivistämään lähinnä hajanaisesti ja vajaasti rakennetuilla alueilla. Tiivis kaupunkimainen pientaloasutus, jolla voidaan päästä jopa tavanomaista kerrostaloaluetta vastaavaan aluetehokkuuteen, on suositeltava lähinnä Oulussa ja Kempeleen ja Oulunsalon keskeisillä alueilla. Muissa alueen kunnissa,

joissa ei ole tarvetta kerrostalomaiseen tehokkuuteen, väljempi pientalovaltainen asutus on sopivin.

MRL 114 § mukaisten vähittäiskaupan suuryksiköiden rakentaminen on mahdollista maakuntakaavan keskustatoimintojen alueilla. Sellaisiksi tulkitaan C- ja ca -merkinnät. Seutua palvelevilla vähittäiskaupan suuryksiköillä tarkoitetaan hypermarketteja, suuria supermarketteja ja kauppakeskuksia. Käytännössä seudullisesti merkittävän yksikön, joiden sijoittumista on tarpeen maakuntakaavalla ohjata, kerrosalan alaraja on noin 5 000 m². Laaditun Oulun kaupunkiseudun kauppapaikkaselvityksen mukaan tällaisia uusia suuria yksiköjä tarvitaan ensisijaisesti Oulun Kaakkurin, Linnanmaan–Kaijonharjun ja Hiukkavaaran aluekeskuksissa. Sellaisia kauppakeskuksia, joilla ei ole seudullisia vaikutuksia, voidaan sijoittaa muihinkin taajamiin ja ohjata kuntakaavituksella, vaikka yksikön koko ylittäisikin laissa määritellyn 2000 m² rajan.

Oulun kaupunkiseudun kokonaisrakenteessa on suuri merkitys virkistysalueilla ja -yhteyksillä. Virkistysaluejärjestelmää selostetaan kohdassa 4.3.3.

Oulun kaupunkiseudun ympärillä on Oulun seudun kaupunki–maaseutu-vuorovaikutusalue, joka selostetaan kohdassa 4.1.4.

kk-5

OULUN SEUDUN LAATUKÄYTÄVÄ

Merkinnällä osoitetaan Oulun lentoaseman, kaupungin keskustan, yliopiston ja muiden Oulun kaupunkiseudun suurten työpaikka- ja palvelualueiden välistä, kaupunkimaisesti rakennettavaa tie- ja yritys ympäristön vyöhykettä.

Suunnittelumääräys:

Alueelle tulee pyrkiä kuntien yhteistyöllä luomaan yhteisiä suunnitteluperiaatteita, joilla turvataan vyöhykkeen kehittämisedellytykset kansainvälisesti vetovoimaiseksi, yhdyskuntarakenteeltaan ja kaupunkikuvaltaan korkeatasoiseksi, pääosin yritystoiminnan, kaupallisten palvelujen ja vapaa-aikapalvelujen alueeksi. Vyöhykkeellä on kiinnitettävä erityistä huomiota joukkoliikenteen edistämiseen.

Oulun seudun sormimaista kaupunkirakennetta vahvistaa ja jäsentää pääteihin tukeutuva Oulun seudun laatukäytävä, joka muodostaa keskeisen ylikunnallisen kehittämisvyöhykkeen. Laatukäytävään sisältyy maankäytön, liikennejärjestelmän, logistiikan ja visuaalisen hahmon eli kaupunkikuvan ja maiseman kehittämistavoitteita. Käytävä yhdistää lentoaseman ja yliopiston alueet sekä pääasiassa uusien innovatiivisten yritysten rakentamisesta muodostuvat Oulunsalon, Kempeleen, Kaakkurin, Peltolan, Ruskon ja Linnanmaan työpaikkakeskittymät sekä Oulun keskustan.

Laatukäytävä on kaupunkiseutua tangentialisesti yhdistävä maankäyttöliikennevyöhyke, joka kasvavalla kaupunkiseudulla ottaa vastaan sormimaisen yhdyskuntarakenteen keskustaan kohdistamat paineet. Käytävän logistisen rungon muodostaa kaksi rinnakkaista pääväylää: nopea moot-

toriliikenneväylä ja maankäyttöä kokoava joukkoliikennettä välittävä keskusväylä. Keskustojen kohdalla runkoa täydentää jalankulukupainotteen pääraitti. Nopeustasoltaan ja ympäristöominaisuuksiltaan em. väylät ja raitit muodostavat hierarkkisen järjestelmän. Oulun seudun laatuikäytävää täydentää suuremmassa mittakaavassa kansainvälinen Perämerenkaaren logistiikka- ja kehittämisvyöhyke. (Periaatetta on havainnollistettu oheisessa kuvassa.)

Oulun seudun kansainvälisen vetovoimaisuuden kannalta on laatuikäytävän visuaalisessa hahmottamisessa tärkeää mm. vesistöjen korostaminen, väylämaaisemien tilanmuodostus, niiltä avautuvat näkymät ja rakentamisen mitoitus paikan yhdyskuntarakenteellisen sijainnin mukaan. Käytävän suunnitteluperiaatteiden kehittäminen ja hankkeiden yhteensovittaminen edellyttää alueen kuntien ja ao. sidosryhmien yhteistyötä.

C-1

OULUN KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan Oulun kaupunkikeskustan palvelutoimintojen alue, johon sijoittuu keskustahakuisia hallinto-, kauppa-, hyvinvointi- ja vapaa-ajan palveluja sekä asumista. Alueella olevat tärkeät kulttuuriympäristöt ja -kohteet on esitetty kaavaselostuksessa.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja kaavoituksessa tulee luoda edellytyksiä kansainvälisen, paikallisesti vetovoimaisen ja viihtyisän kaupunkikeskustan kehittymiselle varaamalla alueita tiivistä kaupunkirakentamista ja monipuolisia palveluja varten sekä määrittelemällä korkeatasoisien kaupunkikuvan kehittämisen periaatteet.

C

KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan kaupunkikeskustan ja kaupunkiseudun kuntakeskusten ydinalue, johon sijoittuu keskustahakuisia palveluja sekä asumista. Alueella olevat tärkeät kulttuuriympäristöt ja -kohteet on esitetty kaavaselostuksessa.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja kaavoituksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota ydinkeskustan rajautumiseen muuhun taajamaan nähden, alueelle sijoittuvien toimintojen määrittelyyn, liikennejärjestelyihin sekä keskusta-alueen taajamakuvaan.

CB

KESKUSTATOIMINTOJEN ALAKESKUS

Merkinnällä osoitetaan Oulun kaupunkiseudun aluekeskukset (Kaakkuri, Linnanmaa–Kaijonharju, Hiukkavaara) ja Raahen Pattijoen keskus.

CC

KAUPUNKISEUDUN PAIKALLISKESKUS

Merkinnällä osoitetaan Oulun ulkopuoliset kaupunkiseudun paikalliskeskukset (Haukiputaan Kello, Kiimingin Jääli, Raahen Saloinen ja Kuusamon Ruka).

Oulun asemaa valtakunnanosakeskuksena kuvataan osoittamalla sen keskusta-alue aluevarauksena, kun muut maakunnan kaupunkikeskukset ovat kohdemerkinnällä. Oulun ydinkeskustan alueen rajausta ja kehittä-

tämisperiaatteet perustuvat pääosin Oulun kaupungin laatimaan Oulun keskustan maankäytön ja liikenteen tavoitesuunnitelmaan. Kaavamerkintään liittyy Oulun ydinkeskustan kaupunkikuvallista kehittämistä koskeva suunnitteluveto.

Muut kaupunkiseudun kehittämisvyöhykkeen sisällä olevat seudun kuntakeskukset: Haukipudas, Kempele, Kiiminki ja Oulunsalo sekä kaupunkiseutuun läheisimmin liittyvät muut kuntakeskukset: Liminka, Muhos, Tyrnävä ja Ii on osoitettu c-kohdemerkinnällä. Merkintä kuvaa kuntakeskusten roolia kaupunkiseudulla: vaikka ne eivät ole kaupunkeja, niihin sijoittuu kaupunkiseudun palveluja ja ne ovat kaupunkitasoisten palvelujen vaikutusalueella. Em. kuntakeskukset sisältyvät myös Oulun seudun joukkoliikenteen kehittämisikäytävän merkintään.

Kaupunkiseudun alakeskusten selvityksessä esitetyn luokittelun pohjalta on osoitettu merkinnällä ca Ouluun kolme aluekeskusta: Kaakkuri, Linnanmaa–Kaijonharju ja Hiukkavaara. Kohdemerkinnällä osoitettujen keskustatoimintojen alueiden rajausta osoitetaan yksityiskohtaisemmin seudun yhteisessä yleiskaavassa ja kuntien oikeusvaikutteisissa kaavoissa.

Edellä mainitussa selvityksessä esitetyistä paikalliskeskuksista on merkitty maakuntakaavaan Haukiputaan Kello ja Kiimingin Jääli kohdemerkinnällä ac. Oulun kaupungin alueella olevia paikalliskeskuksia ei ole merkitty maakuntakaavaan, koska niiden merkitys on kaupungin sisäinen, ja Kempeleen Ylikylän keskus sijaitsee niin lähellä kuntakeskusta, että maakuntakaavassa ei ole sille eri merkintää. Paikalliskeskuksen merkintä ei ole keskustatoimintojen merkintä, joten se ei sisällä seudullisen tason vähittäiskaupan suuryksikön sijoitusmahdollisuutta.

Oulun seudun alueella oleva maaseutuasutus sijoittuu pääosin Kiiminki-joen varteen Haukiputaalla ja Kiimingissä, Oulujoen varteen Oulussa ja Muhoksella sekä viljelyalueiden tuntumaan Kempeleessä, Oulunsalossa, Limingassa, Lumijoella ja Tyrväällä. Kaavassa on osoitettu maaseutuasutuksen runkona olevat vahvat kyläkeskukset kohdemerkinnällä at. Lisäksi Limingan Tupos, Tyrvän Murto ja Muhoksen Päivärinte ovat asutustaajamia. Kyläkeskusten merkintää ja sen perusteita selostetaan kohdassa 4.1.4. Kylien luettelo on liitteenä 8.

Taajamatoimintojen aluevarausmerkinnällä (A) kuvataan Oulun seudun yhtenäisesti rakentuvaa taajama-alueita, jossa laajennusalueet täydentävät olevaa sormimaista yhdyskuntarakennetta. Aluevaraukset perustuvat seutukaavaan ja seudun kuntien yhteisen yleiskaavan aineistoon. Taajamatoimintojen aluemerkintä on käsitelty kohdassa 4.2.2.

Teollisuuden aluevarauksena (T) on osoitettu maakunnallisesti merkittävä Oulun Nuottasaaren suurteollisuuden alue. Muut kaupunkiseudun teollisuus- ja työpaikka-alueet sisältyvät taajamatoimintojen alueeseen.

Kaavan perusteena olevat selvitykset:

- Halme- Koski, VTT yhdyskuntatekniikka 2000. Oulun kaupunkiseutu – alakeskusten kehittäminen.
- Oulun kaupunki, Entrecon Oy 1999. Kaupan palveluverkoston kehittyminen sekä suurmymälöiden sijoittaminen. Viva-suunnitelma.
- Oulun seudun yleiskaava 2020, luonnos 2001, ehdotus 2002.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto, Arkkitehtitoimisto A-konsultit, Maakuntakaavan selvityksiä 2002. Oulun seudun kaupunkirakenteen laatuikäytävä.
- Oulun kaupunki 2001. Oulun keskustan liikenteen ja maankäytön tavoitesuunnitelma 2020, MALI 2020.
- YM opas 4 2001. Kaupan suuryksiköiden vaikutusten selvittäminen ja arviointi.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto Julkaisu A11 1995. Oulun seudun yhdyskuntarakenneanalyysi.

4.1.3 Muut aluekeskukset

RAAHEN SEUTU

kk-2

KAUPUNKIKEHITTÄMISEN KOHDEALUE:

RAAHEN KAUPUNKISEUTU

Merkinnällä osoitetaan Raahen–Pattijoen yhtenäisen yhdyskuntarakenteen aluetta, joka muodostaa Raahen aluekeskusten ydinalueen.

Suunnittelumääräykset:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on pidettävä lähtökohtana kaupunkiseudun nykyistä rakennetta ja turvattava tuotanto- ja liiketoimintojen kehittämismahdollisuudet riittävillä aluevarauksilla. Uusilla alueilla tulee suosia pientaloasutusta siten, että seudulla on tarjolla vaihtoehtoisia asumuotoja. Raahen keskustaa kehitettäessä suunnittelun lähtökohtana on pidettävä historiallisen ruutukaavan ja vanhan puukaupunkimiljöön säilymistä. Uusien kauppalvelujen sijoitusratkaisulla ei saa vaarantaa kaupungin keskustan kehittämisedellytyksiä.

Kaupunkiseudulla tulee yksityiskohtaisemalla suunnittelulla luoda edellytykset seudullisen virkistysalueverkoston toteuttamiselle.

KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan kaupunkikeskusten ja kaupunkiseudun kuntakeskusten ydinalue, johon sijoittuu keskustahakuisia palveluja sekä asumista. Alueella olevat tärkeät kulttuuriympäristöt ja -kohteet on esitetty kaavaselostuksessa.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja kaavoituksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota ydinkeskustan rajautumiseen muuhun taajamaan nähden, alueelle sijoittuvien toimintojen määrittelyyn, liikennejärjestelyihin sekä keskusta-alueen taajamakuvaan.

KESKUSTATOIMINTOJEN ALAKESKUS

Merkinnällä osoitetaan Oulun kaupunkiseudun aluekeskukset (Kaakkuri, Linnanmaa–Kaijonharju, Hiukkavaara) ja Raahen Pattijoen keskus.

KAUPUNKISEUDUN PAIKALLISKESKUS

Merkinnällä osoitetaan Oulun ulkopuoliset kaupunkiseudun paikalliskeskukset (Haukiputaan Kello, Kiimingin Jääli, Raahen Saloinen ja Kuusamon Ruka).

Raahen aluekeskusten ydinalueen muodostaa yhtenäisesti rakentunut Raahen ja Pattijoen taajama-alue, jolla on tarvetta alueidenkäytön yhteensovittamiseen. Vuoden 2003 alusta lähtien kaavassa kehittämissperiaatemerkinällä ja taajamatoimintojen aluevarauksella osoitettu alue on samaa kuntaa. Kaupunkiseudun rakenne jäsentyy kahden suuren työpaikka-alueen eli metallialan tuotanto- ja liiketoiminta-alueen (pe-

rusteollisuuden) ja kaupungin keskustan pohjoispuolella kehittyvän itäalan alueen varaan. Näiden kehittymismahdollisuudet ovat maakunnallisesti tärkeä kysymys ja ne halutaan turvata maakuntakaavalla. Raahan keskustan ruutukaava-alue ja vanha puukaupunki sen osana muodostaa seudun keskuksen, jonka aseman säilyminen edellyttää keskustaa tukevia palvelujen, erityisesti kaupan sijoitusratkaisuja. Toisaalta historiallisen puukaupungin kansainvälinen merkitys tuo vetovoimaa, jota ei saa ympäristöön sopimattomalla uudisrakentamisella vaarantaa. Kaupunkiseudun asuntoalueet sijoittuvat em. keskusten ympärille. Uusilla alueilla tulee suosia pientalomaista asutusta, joka lähellä kaupunkia tulisi olla tiivistä ja kaupunkimaista, muualla väljempää maaseutumaista ympäristöä. Tällöin seudulla on tarjolla erilaisia, alueen sijainnin ja ympäristön ominaisuuksien mukaan mitoitettuja asumisvaihtoehtoja.

Raahan ydinkeskusta on osoitettu keskustatoimintojen alueen kohdemerkinnällä C, Pattijoen entinen kuntakeskus on kaupunkiseudun alakeskuksen merkinnällä (ca). C- ja ca- kohdemerkintöjen osoittamien keskustatoimintojen alueiden laajuus määritellään oikeusvaikutteisella yleis- ja asemakaavalla.

Saloisten keskus on osoitettu kaupunkiseudun paikalliskeskuksena (ac), mikä korostaa sen asemaa entisenä kuntakeskuksena ja mahdollisuuksia kehittää sitä Raahan kaupunkiseudun eteläisten asuntoalueiden palvelukeskuksena.

Yhtenäisesti rakentunut taajama-alue on esitetty aluemerkinällä A, jota selostetaan kohdassa 4.2.2. Terästehtaan alue laajennusvarauksineen on osoitettu aluevarausmerkinnällä T, johon liittyvät satama- ja logistiikka-alueiden varaukset.

Raahan seudun virkistysalueverkko selostetaan kohdassa 4.3.3.

Raahan kaupunkiseudun ydinalueen ympärille noin 30 km säteellä on osoitettu kaupunki–maaseutu-vuorovaikutusalue (kmk). Vaikutusalue ulottuu kaikkiin Raahan seutukunnan kuntiin. Merkinnän sisältöä on selostettu kohdassa 4.1.4.

OULUN ETELÄINEN

kk-3

KAUPUNKIKEHITTÄMISEN KOHDEALUE:

OULUN ETELÄISEN ALUEEN KAUPUNKIVERKKO

Merkinnällä osoitetaan maakunnan eteläosan maaseutu-kaupunkien verkko, joka muodostaa Oulun Eteläisen aluekeskuksen ydinalueen.

Suunnittelumääräykset:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kaupan ja muiden palvelujen, elinkeinoelämän, asutuksen, liikenteen ja virkistystoimintojen sijoittelussa on pyrittävä tehostamaan verkostokaupungin olemassa olevien yhdyskuntien alueiden käyttöä kuntien välisellä yhteistyöllä ja työnjaolla.

Alueen kaupunkikeskuksiin voidaan sijoittaa seutua palvelevia vähittäiskaupan suuryksiköitä, jotka tulee sijoittaa siten, että ne ovat hyvin kevyt- ja joukkoliikenteen saavutettavissa.

KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan kaupunkikeskusten ja kaupunkiseudun kuntakeskusten ydinalue, johon sijoittuu keskustahakuisia palveluja sekä asumista. Alueella olevat tärkeät kulttuuriympäristöt ja -kohteet on esitetty kaavaselostuksessa.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja kaavoituksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota ydinkeskustan rajautumiseen muuhun taajamaan nähden, alueelle sijoittuvien toimintojen määrittelyyn, liikennejärjestelyihin sekä keskusta-alueen taajamakuvaan.

Oulun Eteläisen aluekeskus koostuu Kala- ja Pyhäjokialueen ja Siikajoen latva-alueen kunnista. Sen ydinalueen muodostavat Kala- ja Pyhäjokivarren seitsemän kaupunkikeskusta (maaseutukaupunkia), jotka pyritään kytkemään toiminnallisesti niin tiiviisti verkostoksi, että ne yhdessä pystyvät tarjoamaan aluekeskuksen tason kaupunkipalvelut. Kaupunkiverkoon liittyvät naapurina olevat kunnat, jolloin kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus on aluekeskuksen keskeinen ominaisuus. Sitä on kuvattu kaupunki–maaseutu-vuorovaikutusalueen merkinnällä (kmk), joka sisältää kaikki aluekeskuksen kunnat. Vaikka asutusrakenne on varsinkin Kalajoen varressa hyvin yhtenäisesti jatkuva ja nauhamainen, taajama-alueet eivät sielläkään jatku kuntarajojen yli eikä rakenne muodosta yhtenäistä kaupunkiseutua perinteisessä mielessä. Tästä johtuen väljempi yhteysverkkomainen maakuntakaavamerkintä kuvaa rakennetta paremmin, kaupunkikeskusten toiminnallisen työnjaon pohjalta.

Maakuntakaava mahdollistaa seudullisesti merkittävien vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittamisen Oulun Eteläisen alueen kaupunkikeskuksiin, koska ne on osoitettu keskustatoimintojen merkinnällä. Yksiköiden määrittelyä on selostettu kohdassa 4.1.2. Niiden sijoittamisratkaisuissa on pyrittävä aluekeskuksen kuntien yhteistyöhön, esimerkiksi laatimalla koko seudun kauppapalveluja tarkasteleva selvitys. Sellaisia kauppakeskuksia, joilla ei ole seudullisia vaikutuksia, voidaan sijoittaa muihinkin taajamiin ja ohjata kuntakaavoituksella, vaikka yksikön koko ylittäisikin laissa määritellyn 2000 m² rajan.

Oulun Eteläisen aluerakennetta osoitetaan kaavassa lisäksi kaupunkikeskusten, kuntakeskusten ja kylien merkinnöillä.

KOILLIS-SUOMI/KOILLISMAA

kk-4

KAUPUNKIKEHITTÄMISEN KOHDEALUE: KUUSAMON MATKAILUKAUPUNKI

Merkinnällä osoitetaan Koillis-Suomen aluekeskuksen ydinalue, jota kehitetään kansainvälisenä matkailu- ja kaupunkikeskuksena.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee edistää toiminnallisesti monipuolisen sekä maisemallisesti ja kaupunkikuvallisesti korkeatasoisen matkailukaupungin kehittämistä Kuusamon kaupunkikeskustan ja Rukan matkailukeskuksen muodostaman kaksoiskeskukseen varaan.

C

KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan kaupunkikeskusten ja kaupunkiseudun kuntakeskusten ydinalue, johon sijoittuu keskustahakuisia palveluja sekä asumista. Alueella olevat tärkeät kulttuuriympäristöt ja -kohteet on esitetty kaavaselostuksessa.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja kaavoituksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota ydinkeskustan rajautumiseen muuhun taajamaan nähden, alueelle sijoittuvien toimintojen määrittelyyn, liikennejärjestelyihin sekä keskusta-alueen taajamakuvaan.

ac

KAUPUNKISEUDUN PAIKALLISKESKUS

Merkinnällä osoitetaan Oulun ulkopuoliset kaupunkiseudun paikalliskeskukset (Haukiputaan Kello, Kiimingin Jääli, Raahen Saloinen ja Kuusamon Ruka).

Koillis-Suomen aluekeskuksen ominaispiirre on laaja, maakuntarajan ylittävä alue, jolla on vain yksi kaupunkikeskus, Kuusamo. Sen merkitystä keskuksena vahvistaa Rukan matkailukeskus. Näiden kahden keskuksen varaan pyritään kehittämään kansainvälistä matkailukaupunkia. Monipuolisten palvelujen ohella maisemalliset ja kaupunkikuvalliset kehittämistavoitteet ovat erityisen tärkeitä.

Kuusamon ydinkeskusta on osoitettu keskustatoimintojen kohdemerkinnällä C, jonka sisältö on selostettu edellä kohdassa 4.1.3. Rukan keskuksen palvelujen ja yhdyskuntarakenteen kehittämistavoitteita kuvaa maakuntakaavan merkintä kaupunkiseudun paikalliskeskus (ac). Merkintä täydentää matkailupalvelujen aluevarausmerkintää ja vastaa sisällöltään taajamatoimintojen aluevarausmerkintää.

Seutukaavassa kaikkiin kaupunki- ja kuntakeskuksiin on osoitettu keskustatoimintojen alue. Keskusten hierarkia on kuvattu selostuksessa, mutta seutukaavakartalla se näkyy vain nimien koossa.

Kaavan perusteena olevat selvitykset:

- Pohjois-Pohjanmaan liitto, Ympäristötaito Oy, 2002. Pohjois-Pohjanmaan aluerakenteen kehitysvaihtoehdot.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto 2001. Pohjois-Pohjanmaan aluekeskushjelma (1 + 3).

4.1.4 Maaseutualueet

mk

MAASEUDUN KEHITTÄMISEN KOHDEALUE

Merkinnällä osoitetaan ylikunnallisia maaseutuasutuksen alueita, joilla kehitetään erityisesti maatalouteen ja muihin maaseutuelinkeinoihin, luonnon- ja kulttuuriympäristöön sekä maisemaan tukeutuvaa asumista, elinkeinotoimintaa ja virkistyskäyttöä. Vyöhykkeillä on tarvetta kehittää kuntien yhteistyöllä yhtenäisiä suunnitteluperiaatteita.

Kehittämisperiaatteet:

Alueita kehitetään jokiluontoon ja -maisemaan perustuvana sekä valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin ja -kohteisiin tukeutuvana asumis-, virkistys- ja vapaa-ajan alueena ja luontomatkailuvyöhykkeenä. Maaseutua kehitettäessä sovitetaan yhteen maaseutuelinkeinojen, pysyvän asutuksen ja loma-asutuksen tavoitteet, erityisesti maatalouden toimintaedellytykset huomioon ottaen. Loma-asutuksen ja matkailupalvelujen suunnitelmallisella kehittämisellä pyritään tukemaan maaseudun pysymistä asuttuna. Kohdealueella sijaitsevia taajamia kehitetään erityisesti jokimaiseman arvojen ja mahdollisuuksien pohjalta.

Luonnon ja ympäristön vahvuudet osana elinkeinojen kehittämistä ovat keskeinen kilpailuvaltti ja syy maaseudulla asumiseen: luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen, tuotteiden korkea laatu ja puhtaus sekä hyvin hoidettu luonto ja ympäristö ovat elinvoimaisen maaseudun mahdollisuudet. Siksi kuntien maankäytön yleissuunnittelussa ja yhteistyössä naapurikuntien kanssa on syytä tarkastella luonnon- ja kulttuuriympäristöön, maataloustuotannon kehitysedellytyksiin sekä olemassa olevaan asutukseen perustuvaa pysyvän ja loma-asutuksen, tuotantoalueiden sekä vapaiden alueiden jaksottamista. Tällöin olisi mahdollista esimerkiksi perinteistä tiheämpien asumisryppäiden, paikalliseen osaamiseen perustuvien työyksiköiden, joukkoliikenteen toimintaedellytysten ja muiden palvelujen luominen maaseudulle.

mk-1

IJOKILAAKSO

Suunnittelumääräykset:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota luonnon ja ympäristön kestäväan käyttöön, maiseman hoitoon, vesistön vedenlaadun turvaamiseen ja ulkoilureitistöjen kehittämiseen. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee määritellä tulvan aiheuttamat rajoitukset rakentamiselle.

mk-2

KIIMINKIJOKILAAKSO

Suunnittelumääräykset:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota luonnon ja ympäristön kestäväan käyttöön, maiseman hoitoon, luonnontilaisen jokivesistön koko valuma-alueen vedenlaadun turvaamiseen sekä ulkoilureitistöjen kehittämiseen. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee määritellä tulvan aiheuttamat rajoitukset rakentamiselle.

mk-3 **OULUJOKILAAKSO,
OULU-KAJAANI-ARKANGEL-KÄYTTÄVÄ
Suunnittelumääräykset**

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota luonnon ja ympäristön kestäväan käyttöön, maiseman hoitoon sekä vedenlaadun, erityisesti Oulun käyttöveden laadun turvaamiseen. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee määritellä tulvan aiheuttamat rajoitukset rakentamiselle. Voimalaitosrakentamisen ympäristöjen suunnittelussa ja hoidossa tulee ottaa huomioon alueiden kulttuuriperintöarvot.

Jokilaakson virkistys- ja matkailupalvelujen kehitystä on pyrittävä edistämään varaamalla riittävästi alueita virkistystoimintaa ja reittejä varten. Jokilaaksoa koskevissa suunnitelmissa tulee edistää ylimaakunnallisia yhteyksiä. Rantaan ja muille ympäristöltään vetovoimaisille alueille on jätettävä riittävän laajat ja mahdollisimman yhtenäiset vihervyöhykkeet jokisuistosta Rokualle ja Oulujärvelle. Veneilyä varten on varattava riittävästi laituri- ja rantautumispaikkoja.

Alueiden käyttöä suunniteltaessa tulee varautua Oulu-Kajaani-Arkangel-käytävän liikenneyhteyksien sujuvuuden ja turvallisuuden parantamiseen kansainvälisen kehittämissä käytävän palvelutason mukaiseksi.

mk-4 **SIIKAJOKILAAKSO
Suunnittelumääräykset:**

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota erityisesti luonnon ja ympäristön kestäväan käyttöön, maiseman hoitoon sekä joen vedenlaadun parantamiseen. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee määritellä tulvan aiheuttamat rajoitukset rakentamiselle.

mk-5 **PYHÄJOKILAAKSO
Suunnittelumääräykset:**

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota luonnon ja ympäristön kestäväan käyttöön, maiseman hoitoon sekä joen vedenlaadun parantamiseen erityisesti lohikannan elvytysohjelman tavoitteiden mukaisesti. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee määritellä tulvan aiheuttamat rajoitukset rakentamiselle.

mk-6 **KALAJOKILAAKSO
Suunnittelumääräykset:**

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota maatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen toimintaedellytyksiin, luonnon ja ympäristön kestäväan käyttöön, maiseman hoitoon sekä joen vedenlaadun parantamiseen. Maaseutua kehitettäessä on pyrittävä sovittamaan yhteen maaseutuelinkeinojen, pysyvän asutuksen ja loma-asutuksen tavoitteet ja turvattava ensisijaisesti maatalouden toimintaedellytykset. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee määritellä tulvan aiheuttamat rajoitukset rakentamiselle.

Jokilaaksot ovat keskeinen osa Pohjois-Pohjanmaan aluerakennetta ja ne muodostavat maaseudun asutuksen ja elinympäristön rungon. Maakuntakaavassa on osoitettu kuuden suurimman joen pääuomat ympäristöineen maaseudun kehittämisen kohdealueiksi. Alueet on rajattu siten, että jokilaaksojen kylät, yhtenäiset peltoaukeat, kulttuuriympäristöt, maisema-alueet ja perinnemaisemat sisältyvät niihin. Jokilaaksoille on laadittu niiden erityispiirteitä korostavat suunnittelumääräykset. Oulu-jokilaakso on Oulu-Kajaani-Arkangel-kehittämiskäytävän läntisin jakso, joten vyöhykkeen kehittämisen alueelliset edellytykset on kaavamääräysin haluttu turvata.

Jokilaaksoihin rakennettaessa on tulvan aiheuttamat rajoitukset otettava huomioon tulvasuojarakenteiden ja rakentamisen korkeusaseman määrittelyn avulla. Korkeustaso voidaan määritellä kuntien kaavoissa ja rakennusjärjestyksissä ympäristökeskuksen ohjeiden mukaisesti.

Koska kaikkiin alueisiin kuuluu valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, maisemanhoito on mainittu erikseen. Vyöhykkeiden sisällä on kulttuurimaisemamerkintöjä, joita on käsitelty selostuksen kohdassa 4.3.1. Oulujoen voimalaitosympäristöjen suunnittelussa ja hoidossa tulee, niihin liittyvät asuntoalueet mukaan lukien, huolehtia kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisestä. Veden laadun turvaaminen on hyvin tärkeää kaikissa jokivesistöissä. Se korostuu erityisesti Oulujoella Oulun vedenhankinnan takia ja Pyhä-, Kiiminki- ja Kuivajoella lohikannan elvytyksen takia, vrt. kohta 4.3.2.

Jokilaaksovyöhykkeiden sisäiset ja niitä yhdistävät tavoitteelliset ulkoilun runkoreitistöt on osoitettu erillisellä viheryhteystarpeen merkinnällä, jota on selostettu kohdassa 4.3.3. Jokilaaksojen virkistysmatkailua kehitetään tämän kulttuuriperinteeseen, luontoon ja maisemaan sekä elinkeinoelämään tukeutuvan reitistön avulla. Oulu-jokilaaksossa on joen suuntainen viheryhteys haluttu turvata jokisuistosta Oulujärvelle saakka. Useissa jokilaaksoissa on jo virinnyt ympäristön parantamiseen ja virkistyskäytön edistämiseen tähtääviä hankkeita.

mk-7

LAKEUDEN ALUE**Suunnittelumääräykset:**

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota erityisesti maatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen toimintaedellytyksiin, luonnon ja ympäristön kestäväan käyttöön, maiseman hoitoon ja rakentamistavan ohjaukseen.

Limingan–Tyrnävän alueella erityisviljelyn ja siihen liittyvien toimintojen kehittämisedellytykset on turvattava riittävän laajoilla suoja-alue-, viljely- ja rakentamisaluevarauksilla.

Jokilaaksojen ohella *maaseudun kehittämisen kobdealueeksi* osoitettu Lakeuden alue koostuu pääosin valtakunnallisesti merkittävästä Limingan–Tyrnävän viljelytasangon maisema-alueesta. Maisemallisesti merkittävää aluetta kehitetään maatalouteen ja muihin elinkeinoihin sekä kulttuuri- ja luonnonympäristöön tukeutuvana alueena. Rakentaminen vaikuttaa tasaisella lakeudella maisemakuvaan niin selvästi, että rakentamistavan ohjaamisella on tärkeä merkitys. Se voi tapahtua kaavoituksen tai rakennusjärjestyksen määräyksiin tai muun ohjauksen ja neuvonnan kautta. Alueella on Tyrnävän siemenperunakeskus, jonka toiminta-alue eli Tyrnävän ja Limingan kunnat muodostavat kansainvälisen ”high grade” -laatuviyöhykkeen. Sen aseman turvaamiseksi kaavassa on erityisviljelyaluetta koskeva määräys.

kmk

KAUPUNKI-MAASEUTU-VUOROVAIKUTUSALUE

Merkinnällä osoitetaan kaupunkiseutuun liittyvää aluetta, jolla kehitetään erityisesti kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen perustuvaa elinkeinotoimintaa, etätyötä ja asumista.

Suunnittelumääräykset:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa asutus, palvelut ja työpaikat on pyrittävä ohjaamaan olemassa oleviin kuntakeskuksiin ja kyliin.

Alueen uudisrakentamista on ohjattava siten, että se sijoittuu yhdyskuntarakenteen kannalta edullisesti olevan asutuksen, palvelujen sekä tietoliikenneyhteyksien läheisyyteen.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava hyvien ja yhtenäisten peltoalueiden säilyminen tuotantokäytössä.

Oulun ja Raahen kaupunkiseutuvyöhykkeiden ulkopuolelle ja Oulun Eteläisen aluekeskukseen on esitetty vyöhyke, joka on määritelty kaupunki–maaseutu-vuorovaikutusalueeksi. Alue ulottuu noin 30–70 km etäisyydelle Oulusta ja keskimäärin 30 km etäisyydelle Raahesta. Kehittämisperiaatemerkinnällä (kmk) on väljästi rajattu alue, johon ulottuu kaupunkiseudun vaikutus mm. työssäkäyntialueena, mutta jolla on myös omia maaseutuympäristöön perustuvia voimavaroja. Alueille pyritään kehittämään tähän vuorovaikutukseen perustuvaa elinkeinotoimintaa ja asumista. Kaupungin läheisyys ja maaseutuympäristö antavat hyvät lähtökohdat alueiden kehittämiseen. Suunnittelumääräyksillä pyritään kunta- ja kyläkeskusten vahvistamiseen ja uuden asutuksen ohjaamiseen

yhdyskuntarakennetta cheyttävästi, samalla maaseudun elinkeinojen edellytykset ja maisemalliset arvot turvaten.

at

KYLÄ

Merkinnällä osoitetaan maaseutuasutuksen kannalta tärkeitä kyläkeskuksia, jotka ovat toimintapohjaltaan vahvoja, aluerakenteen tai ympäristötekijöiden kannalta tärkeitä tai sijaitsevat taajaman läheisyydessä.

Suunnittelumääräykset:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kyläkeskuksen asemaa on pyrittävä vahvistamaan sovitamalla yhteen asumisen, alkutuotannon ja muun elinkeinotoiminnan tarpeet sekä kehittämällä kylän ydinaluetta toiminnallisesti, kyläkuvallisesti ja liikennejärjestelyiltään selkeästi hahmottuvaksi kohtamispaiaksi.

Uudisrakentaminen on pyrittävä sijoittamaan siten, että se sijoittuu palvelujen kannalta edullisesti olevan kyläasutuksen sekä tie- ja tietoliikenneyhteyksien läheisyyteen.

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja rakentamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota rakentamisen sopeuttamiseen kyläkokonaisuuteen ja -ympäristöön, vesihuollon järjestämiseen ja hyvien peltoalueiden säilyttämiseen maatalouskäytössä.

Maaseutuasutusta osoitetaan maakuntakaavassa kyläkeskusten verkolla, joka toimii maaseudun asutusrakenteen runkona. Kyliä on merkitty kolmen perusteen pohjalta: Toimintapohjaltaan vahvoissa kylissä (luokka A) on vähintään 250 asukasta ja peruspalveluista koulu ja yleensä myös kauppa. Aluerakenteen tai ympäristötekijöiden kannalta tärkeässä kylässä (luokka B) asukasluku voi olla pienempi, n. 200 henkeä, mutta kyläkeskuksen sijainti, etäisyys muista keskuksista tai vetovoimainen ympäristö eli loma-asumisen tai matkailun mahdollisuudet lisäävät sen merkitystä. Taajamien läheisyydessä, alle 10 km etäisyydellä, sijaitsevista kylistä (luokka C) on merkitty kaavaan yli 200 asukkaan perinteisen kyläasutuksen alueet, joissa on selkeä kyläkeskus. Maakuntakaavassa osoitetut kyläkeskukset ja niiden merkintäperusteet on esitetty liitteessä 8. Lisäksi yhdeksän kyläkeskusta on osoitettu taajamatoimintojen aluevarauksina. (Kohta 4.2.2).

Merkintään liittyvä kaavamääräys koskee koko kyläasutuksen aluetta, joka voi olla huomattavasti laajempi kuin kohdemerkintä osoittaa. Eriksen on haluttu korostaa kylän keskuksen kehittämistä kohtamispaikana ja kylän sydämenä.

Maaseutuasutusta ei ole kaavamerkinnällä muuten osoitettu, vaan sen sijoittuminen näkyy pohjakartan asutustihentymämerkinnöistä, jotka perustuvat Tilastokeskuksen v. 1995 aineistoon. Merkintä kuvaa asutustihentymää, joissa on vähintään 30 asukasta.

Kaavan perusteena olevat selvitykset:

- Pohjois-Pohjanmaan liitto 1995. Kylien elinvoimaisuus Pohjois-Pohjanmaalla.
- Raporttiluonnos 1999. Pohjois-Pohjanmaan kylien väestö- ja työpaikkakehitys sekä palvelut 1990-luvulla.

4.2 Yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

4.2.1 Väestö- ja elinkeinotavoitteet

VÄESTÖ

Maakuntasuunnitelman mukaan Pohjois-Pohjanmaan väestötavoitteena on 390 000–410 000 asukasta vuonna 2020. Se vastaa keskimäärin Tilastokeskuksen omavaraisennusteen mukaista kehitystä. Käytännössä se tarkoittaa, että Oulun seutu kasvaa nykyisestä 196 000 asukkaasta

220 000–240 000 asukkaaseen. Muu maakunta säilyttää nykyisen väestömääränsä eli noin 170 000 asukasta. Ulkomaalaisten osuus lisääntyy kansainvälistymiskehityksen mukana ja sukupuolirakenne saadaan tasa-painottumaan.

VÄESTÖ	V. 1990	V. 2002	TILASTOKESKUS V. 2020		MAAKUNTASUUNNITELMAN TAVOITE VUOTEEN 2020
			TRENDI	OMAVARAIS	
Koillismaan seutukunta	24 000	22 500	19 000	24 500	
Oulun seutukunta	159 500	196 000	222 000	217 000	
Oulunkaaren seutukunta	29 000	27 000	24 000	29 500	
Raahen seutukunta	38 500	36 000	32 000	40 000	
Oulun Eteläinen	92 500	88 500	78 500	99 000	
Pohjois-Pohjanmaa	343 500	370 000	375 000	410 000	390 000 – 410 000
Oulun seutukunta	159 500	196 000	222 000	217 000	220 000 – 240 000
Muu maakunta	184 000	174 000	153 000	193 000	170 000

TYÖPAIKKAKEHITYSENNUSTE ELINKEINOSEKTOREITTAIN VUOTEEN 2012 SAAKKA POHJOIS-POHJANMAALLA				
	V. 2000	ENNUSTE V. 2012	MUUTOS ABS.	MUUTOS %
Elintarvikeklusteri	13 000	10 000	-3 000	-23,1
Metsäklusteri	7 900	10 000	2 100	26,6
Metalliklusteri	11 300	13 000	1 700	15,0
Tietoteollisuusklusteri	15 100	20 800	5 700	37,7
Bio-, lääketiede-, ympäristö-, energiaklusteri	3 500	6 500	3 000	85,7
Rakennus- ja kiinteistöklusteri	15 400	16 000	600	3,9
Kuljetus, varastointi	7 800	8 000	200	2,6
Tukku- ja vähittäiskauppa	14 000	16 000	2 000	14,3
Majoitus- ja ravitsemustoiminta	4 000	6 000	2 000	50,0
Rahoitus-, vakuutus- ja muut liike-elämän palvelut	6 000	8 000	2 000	33,3
Yhteiskunnalliset palvelut	49 100	54 000	4 900	10,0
YHTEENSÄ	147 000	168 300	21 300	14,5

ELINKEINOT

Työpaikkamäärän kasvu tulee saada tulevaisuudessa vastaamaan valtakunnallista työhön osallistuvuuden tasoa (noin 75 %). Tämä haasteellinen kehitysura johtaa työllisydessä valtakunnalliselle tasolle, mutta se vaatii työpaikkojen lisääntymisen nykyisestäään 20 prosentilla. Tällöin

työpaikkamäärän lisäyksen tulee olla muuta maata nopeampaa. Työpaikkatarjonnan tulee monipuolistua ja tehtävien olla haasteellisia. Eri-tyshaasteena on tarjota nuorille työ- ja harjoittelupaikkoja. Tärkeää on saada myös koulutustarjonta vastaamaan työpaikkarakennetta.

Eniten uusia työpaikkoja odotetaan syntyvän etenkin tietoteollisuuteen sekä metallialalle. Yrittäjyys ja sen edistäminen on nostettu yhdeksi tulevaisuuden päätehtäväksi, jotta yritysten osuus saadaan nostettua maakunnan väestöosuuden tasolle.

Eniten uusia työpaikkoja seuraavan kymmenen vuoden aikana odotetaan syntyvän etenkin tietoteollisuusklusterille sekä yhteiskunnallisille palvelu-aloille. Elintarvikeklusteria lukuun ottamatta tulevaisuuden näkymät ovat positiiviset. Suhteellisesti nopeimmin odotetaan kasvavan bio-, lääketiede-, ympäristö- ja energiaklusterin sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan. Maakuntaan syntyisi uusia työpaikkoja vuosikymmenessä yli 21 000.

Vuoteen 2020 ulottuvassa karkeassa ennusteessa maakunnan kasvuklustereita olisivat tieto-, metalli- ja metsä/paperiteollisuus, joiden työllistävyyšnäkymät ovat parhaat. Merkittäviksi työllistäjiksi olisivat tuolloin nousseet myös sisältö- ja mediaklusteri, hyvinvointiklusteri, ympäristöala sekä bioklusteri.

ERÄIDEN ELINKEINOSEKTOREIDEN TYÖPAIKKOJEN KEHITYSTAVOITTEET VUOTEEN 2020 POHJOIS-POHJANMAALLA

	TYÖPAIKKAA
Elintarvike	8 000 – 10 000
Metsä/paperi	9 000 – 11 000
Metalli	12 000 – 14 000
Matkailu	4 000 – 6 000
Tietoteollisuus	20 000 – 24 000
Hyvinvointi	4 000 – 8 000
Sisältö- ja media	4 000 – 5 000
Ympäristö	4 000 – 6 000
Bio	500 – 800

4.2.2 Taajamien yhdyskuntarakenne

A

TAAJAMATOIMINTOJEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan asumisen, palvelujen, teollisuus- ja muiden työpaikka-alueiden ym. taajamatoimintojen sijoitusalue ja laajentumisalueita.

Suunnittelumääräykset:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee alueiden käyttönnottojärjestyksessä ja mitoituksessa kiinnittää erityistä huomiota vaihtoehtoisten aluekokonaisuuksien toiminnallisuuteen, ympäristön laatuun ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiin.

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä hajanaisesti ja vajaasti rakennetuilla alueilla sekä taajaman ydinalueen kehittämistä toiminnallisesti ja taajamakuvallisesti selkeästi hahmottuvaksi keskukseksi.

Yksityiskohtaisempiin kaavoihin tulee sisällyttää periaatteet uudisrakentamisen sopeuttamisesta rakennettuun ympäristöön. Alueiden käytön suunnittelussa ja rakentamisessa on varmistettava, että alueella sijaitsevien kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeiden kohteiden kulttuuri- ja luonnonperintöarvot säilyvät.

Taajaman merkittävä laajentaminen päätien toiselle puolelle yksityiskohtaisempaan kaavaan perustuen edellyttää turvallisten yhteyksien järjestämistä päätien poikki.

- A-1 Lisämerkintä -1 osoittaa, että alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja käytössä tulee ottaa huomioon maanköhoamisrannikon erityispiirteet.

Taajamatoimintojen aluemerkintä osoittaa kuntakeskusten ja muiden pääosin asemakaavoitettujen alueiden likimääräistä laajuutta. Merkintään sisältyy asuntoalueita ja muita taajamatoimintoja, myös teollisuus- ja työpaikka-alueita. Kaupunki- ja kuntakeskusten lisäksi merkinnällä on osoitettu entisiä kuntakeskuksia (Temmes, Paavola, Revonlahti, Rautio) ja muita taajamamaisia kyliä (Sievin Asemakylä, Raudaskylä, Päivärinne, Tupos ja Murto). Maakuntakaavan määräykset tähtäävät taajamien vetovoimaisuuden parantamiseen, ennen kaikkea yhdyskuntarakenteen eheyttämisen ja taajamakuvan parantamisen kautta. Taajamien laajentaminen edellyttää yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, lähinnä yleiskaavoja laadittaessa vaihtoehtojen yhdyskuntataloudellista ja ympäristöllistä vertailua. Kevyen liikenteen edellytysten turvaaminen on tärkeä peruste taajamarakenteen eheyttämiselle. Kaavamääräyksellä pyritään myös varmistamaan liikenneturvallisuus ja liikenteen sujuvuus asettamalla reunaehdot taajamien laajenemiselle pääteiden toiselle puolelle.

Kuntakeskuksissa taajama-aluemerkintä sisältää myös keskustatoimintot. Kaupunkitason keskuksissa ja kaupunkiseutujen kunta- ja alakeskuksissa keskustatoimintojen alue on esitetty omalla merkinnällä (c, ca). Kuntakeskuksia koskee kaavamääräys, jolla korostetaan selkeän ydinkeskustan kehittämistä taajamaan.

Maakuntakaavan pohjakartan asutustihentymämerkintä osoittaa taajaman nykyisen laajuuden. Esitetyt taajamatoimintojen alueiden laajennukset ovat suuntaa antavia eivätkä perustu tarkkoihin mitoitustalaskelmiin. Niiden perusteena ovat kuntien kaavat sekä arvioitu taajamaväestön ja asumisväljyyden kasvu noin 30 vuoden tähtäimellä.

Taajamatoimintojen alueen merkintä on yleispiirteisempi kuin seutu-kaavassa sekä alueen rajauksen että merkinnän sisältämien toimintojen osalta.

Merennrannikon taajama-alueita koskee lisämerkintä ja määräys, jolla korostetaan maanköhoamisrannikon huomioon ottamista.

T

TEOLLISUUS- JA VARASTOALUE

Merkinnällä osoitetaan vähintään seudullista merkitystä omaavia, lähinnä perinteisen teollisuuden tuotanto- ja varastoalueita, jotka eivät sisälly taajamatoimintojen aluevaraukseen ja jotka halutaan turvata muulta maankäytöltä.

Teollisuusalueen aluevarauksena on osoitettu maakunnallisesti merkittävimmät perinteisen teollisuuden alueet Oulussa ja Raahessa.

Muita teollisuusalueita on osoitettu kohdemerkinnällä silloin kun ne ovat taajamatoimintojen alueen ulkopuolella eikä muun taajamarakenteen laajentuminen teollisuusalueeseen kiinni ole toivottavaa. Kaavassa osoitetut teollisuusalueet ovat pääosin puu- ja metalliteollisuuden yritysten käytössä olevia suhteellisen laajoja alueita. Haapavedelle osoitettu uusi teollisuusalueen merkintä perustuu lauhdevoimalan lämpöenergian ja olevan infrastruktuurin hyödyntämiseen ja peltosellutehtaan hankesuunnitelman yhteydessä tehtyihin selvityksiin. Vastaava aluevaraus on seutukaavassa.

Teollisuusaluemerkintää ei ole käytetty taajamarakenteen sisällä tai siihen välittömästi liittyvien tuotannollisten työpaikka-alueiden kohdalla, koska niitä yleensä pyritään kehittämään osana taajamaa yrityskylätyyppisinä ympäristöinä. Tuotantotoiminnasta ei tällöin aiheudu muulle taajamalle häiriötä, vaan toiminnot voivat sekoittua.

4.2.3 Elinympäristön laatu

LIIKENNEMELU

MELUALUE

Merkinnällä osoitetaan Oulun lentoaseman 55 dBA:n lentomelualue.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee ottaa huomioon ympäristönsuojelulain nojalla annetut melutason ohjearvot. Alueelle ei tule osoittaa uutta melun haittoille herkkää toimintaa.

Oulun lentoaseman lentomelualue perustuu Ilmailulaitoksen johdolla laadittuun lentomeluselvitykseen ja melualueen määrittelyyn. Sen pohjana on vuodelle 2020 laadittu liikenne-ennuste. Alueelle ei tule kaavoittaa tai rakentaa lentomelulle herkkiä toimintoja kuten sairaalat, vanhainkodit yms. huoltolaitokset ja asutustakin vain poikkeustapauksissa. Muiden kenttien osalta lentomelun huomioonottamista on ohjattu kaavamääräyksellä, koska niistä ei ole meluselvitystä.

Maakuntakaavan liikenneväylävarauksiin ei ole liitetty melua tai tärinää koskevia määräyksiä johtuen vaikutusten paikallisuudesta maakuntakaavan mittakaavaan nähden. Alemmanasteisessa kaavoituksessa on

kuitenkin järjestelmällisesti käsiteltävä väylien melu- ja tärinävaikutukset valtioneuvoston hyväksymien asutusta ja loma-asutusta koskevien ohjearvojen mukaisesti. Kaavoittajalla on vastuu kaavoituksen kautta muodostuvista melu- tai tärinähaitoista, eikä melulle alttiita toimintoja voida kaavoittaa vaikutusalueelle ilman meluntorjuntaa. Nämä kysymykset korostuvat Oulun seudulla johtuen asutuksen ja liikenteen kasvusta sekä myös maaperäolosuhteista. Tieliikenteen haitat painottuvat meluun ja raideliikenteen haitat tärinään.

JÄTEHUOLTO

JÄTTEENKÄSITTELYALUE

Merkinnällä osoitetaan seudulliset jätteenkäsittely- ja/tai kaatopaikka-alueet.

Suunnittelumääräys:

Kaatopaikan/jätteenkäsittelyalueen pohjan tulee olla tiiveysvaatimuksiltaan lainsäädännön ja alueviranomaisen edellyttämällä tasolla. Jätteenkäsittelyalueet tulee sijoittaa riittävän etäälle tärkeistä, vedenhankintaan soveltuvista pohjavesialueista.

Seudullisia jätteenkäsittelyalueita kartoitettaessa on ollut tavoitteena mahdollistaa koko maakunnan saaminen kattavan, keskitetyn jätehuollon piiriin. Jätteenkäsittelyalueita on kaavassa osoitettu 10 kpl, joista kaksi on uusia suunniteltuja Ruukissa ja Haukiputaalla. Ainakin Raahen, Oulun ja Kuusamon jätteenkäsittelypaikat lopettavat läjitystoiminnan ja jäävät toimimaan vain käsittelypaikkoina, josta käyttökelpoiset jakeet viedään hyötykäyttöön ja loput muualle läjitettäväksi. Oulun seudun uusi jätteenkäsittelyalue on varattu Haukiputaalta Alakylän tien varresta. Muut maakuntakaavassa esitettävät jätteenkäsittelyalueet on osoitettu Taivalkoskelle, Pudasjärvelle, Ylivieskaan, Reisjärvelle ja Kiiminkiin. Kiimingin kaatopaikka toimii Oulun Jätehuollon yhteistyöalueen yhtenä jätteenkäsittelypaikkana. Koillismaahan kunnissa ja Raahen seudulla on selvitettävänä vaihtoehdot oman kaatopaikan tai laajemman yhteistyön välillä.

Jätteiden hyötykäyttö on edennyt hitaasti, ja on selvää ettei tavoitteeksi asetettua 70 %:n hyötykäyttöastetta saavuteta siirtymättä jätteenpolttoon. Tämän vuoksi Oulun Jätehuollon suunnitelmat jätteenpolttolaitoksen rakentamiseksi ovat toteutuessaan merkittävä askel hyötykäytön nostamisessa.

Maakunnassa on kaatopaikkoja tällä hetkellä yhteensä 15 ja suunniteltuja kaksi. Seutukaavan valmistumisen aikoihin (1990-luvun alussa) oli kaatopaikkoja kaikkiaan noin 70.

Kaavan perusteena olevat selvitykset:

- Ilmailulaitos A12/2000 Vantaa. Oulun lentoasema/Lentomelualueet nykytilanteessa 1999 ja ennustetilanteessa 2020.
- Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Oulu 1996. Pohjois-Pohjanmaan alueellinen jättesuunnitelma ja sen tarkistus, Oulu 16.9.2002.
- Keski-Pohjanmaan ympäristökeskus, Kokkola 1996. Keski-Pohjanmaan ympäristökeskuksen alueellinen jättesuunnitelma.
- Pohjois-Pohjanmaan jäteasiain neuvottelukunnan esitys seutukunnittaisiksi/alueelliseksi jätteenkäsittely/kaatopaikka-alueiksi, jäteasiainneuvottelukunnan kevätkokous 20.6.2001.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto B:12, Oulu 1997. Oulun kaupunkiseudun, Lakeuden alueen ja Ylikiimingin kunnan yhteisen jätteenkäsittelyalueen kartoitus.
- Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Oulu 1997. Pohjois-Pohjanmaan ympäristöohjelma.

4.3 Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

4.3.1 Kulttuuri- ja rakennusperintö sekä maisema

KULTTUURIYMPÄRISTÖN TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISES- TI TÄRKEÄ ALUE

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja rakennetut kulttuuriympäristöt.

Suunnittelumääräykset:

Alueiden suunnittelussa ja käytössä tulee edistää alueiden maisema-, kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen säilymistä. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa on otettava huomioon maisema-alueiden ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet ja ominaislaatu.

Alueiden erityispiirteitä, kuten avoimien peltoalueiden säilymistä arvokkailla maisema-alueilla, tulee vaalia. Erityisesti Limingan lakeuden ja Muhoksen peltoalueiden tärkeät linuston kerääntymisalueet tulee turvata.

Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto.

KULTTUURIYMPÄRISTÖN TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA TÄRKEÄ ALUE

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja rakennetun kulttuuriympäristön alueet.

Suunnittelumääräykset:

Alueiden suunnittelussa ja käytössä tulee edistää alueiden maisema-, kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen säilymistä.

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa on otettava huomioon maisema-alueiden ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet ja ominaislaatu. Alueiden erityispiirteitä, kuten avoimien peltoalueiden säilymistä arvokkailla maisema-alueilla, tulee vaalia.

KULTTUURIYMPÄRISTÖN TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISES- TI TÄRKEÄ KOHDE

Merkinnällä osoitetaan keskustatoimintojen alueiden ulkopuolella sijaitsevia valtakunnallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön kohteita.

Suunnittelumääräykset:

Alueiden suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kohteen kulttuuriperintö- ja maisema-arvojen säilymistä.

Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto.

- **PERINNEMAISEMAKOHDE**

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä perinnemaisema- ja perinnebiotooppi-kohteita.

Suunnittelumääräykset:

Alueiden suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kohteen kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen säilymistä.

Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava ympäristökeskukselle ja museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto.

••••• **KULTTUURIHISTORIALLISTESTI TAI MAISEMALLISTESTI MERKITTÄVÄ TIE TAI REITTI**

Merkinnällä osoitetaan tiehallinnon museoteitä ja muita kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittäviä tie-osuuksia.

Suunnittelumääräys:

Alueidenkäytön suunnittelussa on pyrittävä edistämään historiallisten reittien käyttöä soveltuvien osin matkailu- ja virkistysreiteinä, mm. pyöräilyyn siten, että teiden linjaus ja kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot säilyvät.

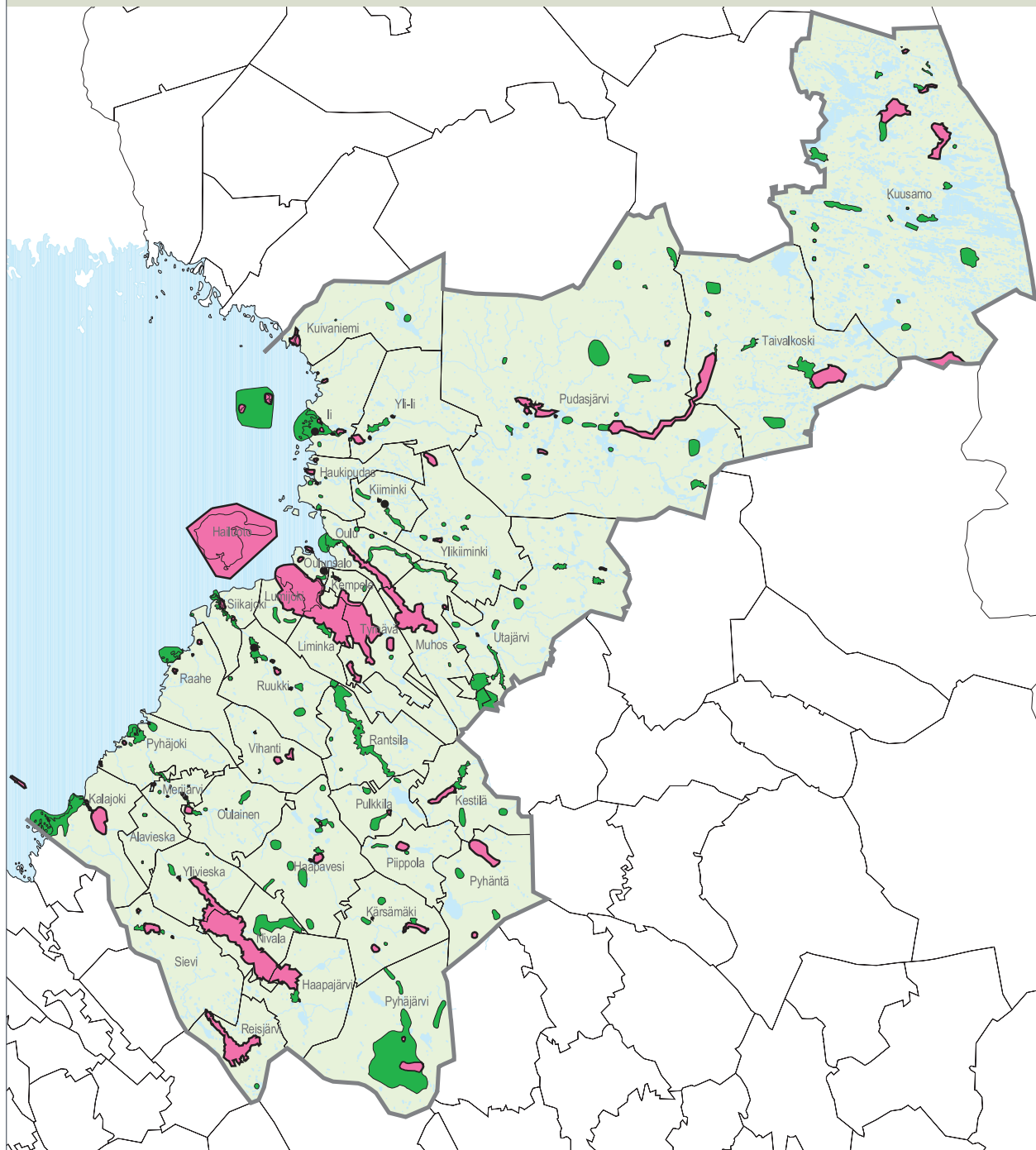
Arvokkaat kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet ovat osa eurooppalaista ja kansallista aineellista ja henkistä kulttuuripääomaa, joka on keskeinen vahvuus alueiden vetovoimaisuuteen perustuvassa kehittämisessä. Kulttuuriperinnön pohjoisia erityispiirteitä ilmentävänä Pohjois-Pohjanmaan kulttuuriperintö on luonteeltaan ainutkertaista.

Museovirasto ja ympäristöministeriö ovat vuonna 1993 julkaisseet luettelon valtakunnallisesti merkittävistä kulttuurihistoriallisista ympäristöistä. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto on julkaissut kolmiosaisena sarjana Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet vuonna 1993. Valtakunnalliseen inventointiin sisältyy 125 Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevaa kohdetta. Maakunnallisessa inventoinnissa on kohteita kaikkiaan 1 237, joihin sisältyvät edellä mainitut valtakunnalliset kohteet. Valtakunnalliset ja maakunnalliset kohteet on esitetty maakunnallisen inventoinnin mukaan jäsennehtynä luettelona liitteessä 1. Luettelo sisältää tiedossa olevat puretut tai siirretyt kohteet. Uusia kohteita ei maakunnallisen tarkistusinventoinnin puuttuessa ole tässä yhteydessä osoitettu. Kuntien ja seutukuntien esittämät uudet kohteet tullaan käsittelemään em. tarkistus- ja täydennysinventointityön yhteydessä yhteinäisin kriteerein.

Ympäristöministeriö julkaisi 1993 maisema-alueityöryhmän mietinnön 66/1992 yhteydessä luettelon valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista. Täydennettynä ne sisältyvät valtioneuvoston 5.1.1995 tekemään valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita ja maisemanhoidon kehittämistä koskevaan periaatepäätökseen. Pohjois-Pohjanmaalta periaatepäätökseen sisältyy 12 maisema-aluetta. Ympäristöministeriö julkaisi 1993 myös luettelon Suomen 27 kansallismaisemasta. Tähän epäviralliseen arvokohdeluetteloon sisältyvät Pohjois-Pohjanmaalta Hailuoto kokonaan sekä Kuusamosta Oulankajoen luonnon- ja kulttuurimaisemat. Pohjois-Pohjanmaan liitto julkaisi vuonna 1997 luettelon Pohjois-Pohjanmaan arvokkaista maisema-alueista. Luettelo sisältää 51 arvokasta maisema-aluetta mukaan lukien edellä mainitut valtakunnallisesti arvokkaat alueet. Arvokkaat maisema-alueet on esitetty liitteessä 2. Liitteiden 1 ja 2 kohteet on osoitettu seuraavan sivun yleissilmäyskartalla.

KULTTUURIYMPÄRISTÖN TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA TÄRKEÄT ALUEET JA KOHTEET

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja rakennetut kulttuuriympäristöt

Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja rakennetut kulttuuriympäristöt

Kohteet on nimetty liitteissä 1 ja 2.

Lähteet: Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset ympäristöt, Museovirasto 1993, 2002

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, Ympäristöministeriö 1993, 2002

Valtioneuvoston periaatepäätös valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä 5.1.1995

Pohjois-Pohjanmaan maisema-alueet, Pohjois-Pohjanmaan liitto 1997

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, osat I, II, III, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993

Pohjakartta copyright Maanmittauslaitos PPOH/04/07

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO OULU 2003

Kaavassa ovat näkyvissä *kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeät alueet*, jotka osoittavat em. valtakunnallisiin luetteloihin sisältyvät kulttuurihistorialliset ympäristöt ja maisema-alueet. *Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta maakunnallisesti merkittävät alueet* on osoitettu omalla aluemerkinnällä, johon on sisällytetty maakunnallisissa inventoinneissa luokitellut muut kuin valtakunnallisesti arvokkaat alueet. Yksittäiset valtakunnallisesti merkittävät kohteet on pääsääntöisesti osoitettu kaavakartalla *kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä kohde* -merkinnällä. *Keskustatoimintojen alue* -merkinnän (C) alle jää kaavateknisistä syistä joitakin valtakunnallisesti tärkeitä kulttuurihistoriallisia kohteita (yleensä kirkkoympäristöjä). Ne osoitetaan kuitenkin selostuksen liitteessä 1, johon viitataan C-kaavamerkinnän kuvauksessa. *Myös taajamatoimintojen alueen* (A) suunnittelumääräys sisältää veloitteen varmistaa, että alueella sijaitsevien tärkeiden kohteiden kulttuuriperintöarvot säilyvät. Vakiintuneen käytännön mukaan on valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa museoviranomaiselle (Museovirasto tai Pohjois-Pohjanmaan museo) varattava tilaisuus antaa lausunto. Museoviranomainen arvioi tässä yhteydessä hankkeen merkittävyyden kulttuuriympäristöarvojen kannalta. Maakunnallisesti tärkeitä kulttuurihistoriallisia yksittäiskohteita ei ole kaavakartalla osoitettu. Poikkeuksena ovat kuitenkin harvinaistuneet, alueelle tyypilliset kesänavetta-alueet: Kuivaniemeltä on aluekohteena osoitettu Haltun kesänavetta ja aitta ja Kuusamosta on Salmelan kesänavetta liitetty Kurkijärven ranta-asutustilat-kokonaisuuteen.

Kulttuurihistoriallisesti tärkeiden alueiden ja kohteiden joukosta puuttuvat uusimpien kulttuurikerrostumien kohteet, koska niitä koskevat inventoinnit eivät ole vielä riittävän pitkällä yleiskäsityksen saamiseksi niiden hoito- ja suojelutarpeista. Kohteista on kuitenkin erillisinventointeja käytettävissä. Tehtyjä arvoluokituksia on syytä käyttää ja niitä laatia aina kun ympäristöstä tai kohdetta muuttava suunnitelma kohdistuu modernin ympäristön arvokkaalle alueelle tai yksittäiseen arvokohteeseen. Erityisesti jälleenrakennuskauden ympäristöt ovat tällä hetkellä vaarassa tulla muutetuiksi niiden arvot tuhoavalla tavalla, vaikka kyseinen ajan-kohta on kansainvälisestikin kiinnostava historiallinen murroskausi. Myös 1960-luvun ja sitä nuoremmat ympäristöt sisältävät kulttuurihistoriallisesti arvokkaita alueita ja kohteita, joita on syytä vaalia tuleville sukupolville.

Kulttuurihistoriallisten kohteiden inventoinneissa on puutteita myös puistojen ja puutarhojen osalta. Kulttuuriympäristöjä koskevissa kehittämishankkeissa onkin huomattava, ettei useinkaan rakennus yksin muodosta arvokasta ympäristökokonaisuutta, vaan yhdessä ympäristönsä kanssa. Erityisesti rautatieasemaympäristöt, vanhat laitos- ja yritys ympäristöt sekä virka-asunnot ovat parhaimmillaan kokonaistaideteoksia, jollaisina niitä tulee sijaintialueensa vetovoimaa lisäävinä kehittää, tarvittaessa myös ajankohdalle tyypillinen sisustus ja muut yksityiskohdat huomioon ottaen.

Perinnemaisemien kartoitusta aloitettiin Suomessa vuonna 1986 ympäristöministeriön maisema-alue työryhmän toimeksiannosta. Vuonna 1992 aloitettiin perinnemaisemiin kuuluvien perinnebiotooppien valtakunnallinen inventointi Suomen ympäristökeskuksen ohjauksessa. Pohjois-Pohjanmaan alueelta on julkaistu Pohjois-Pohjanmaan perinnemaisemat

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen toimesta 1997 ja Keski-Pohjanmaan perinnebiotoopit vuonna 1999 Länsi-Suomen ympäristökeskuksen toimesta. Näissä inventoinneissa esitetyt Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevat valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat perinnemaisemat on merkitty maakuntakaavaan kohdemerkinnällä ja luettelo niistä on selostuksen liitteessä 3. Kohteita on yhteensä 83, joista valtakunnallisesti arvokkaita on 19 ja maakunnallisesti arvokkaita 64 perinnemaisemaa. Kohteita on tärkeä hoitaa varhaisten elinkeinojen ilmentäjinä, luonnon monimuotoisuuden turvaajina ja maisemallisista syistä.

Kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittävänä tienä tai reittinä on osoitettu valtakunnallisesti arvokas museotie Piippola–Saviselkä. Uutena kohteena on esitetty Turun ja Tukholman välinen Pohjanmaan rantatie, joka on toinen Ruotsin vallan ajan tiestön runkohaara Suomenlahden rannikon suuntaisen Turku–Viipuri-maantien ohella. Rantatiestä on tehty inventointi, josta käy ilmi 1600–1700-luvulta peräisin olevan tien tarkka sijainti. Pohjois-Pohjanmaalla rantatie kulkee kahdentoista rannikkokunnan kautta. Vanhan rantatien osuuteen kuuluu kaksi tiemu-seokohteeksi nimettyä siltää: Pyhäjoen Etelänselän Isosilta ja Pattijoen kivihoivasilta. Vanha tienpohja ja kiviaitaa on näkyvissä Iin Nybyssä. Tietä tulee kehittää sen kulttuurihistorialliselta pohjalta. Sen kehittäminen mm. Perämerenkaaren kevyenliikenteen reittinä tulee selvittää.

Uutena kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittävänä tienä on osoitettu myös Siikajoen eteläpuolinen tie Revonlahti–Siikajoki, joka on säilynyt maisemallisesti ja kulttuurisesti arvokkaana tienä. Seutukaavassa se on seututienä, mutta maakuntakaavassa on edellä mainitusta syystä katsottu paremmaksi kehittää joen pohjoispuolista tietä seututietäsoiseina. Uusi kohde on myös kylätie Heinolanperä–Luohua Ruukin kunnassa, jota on kehitetty kyläläisten aloitteesta matkailutienä, samoin maisemaan kauniisti linjattu Syötteen vanha maantie (Syötteen maisematie) Pudasjärvellä ja Liikasenvaarantie Kuusamossa. Liikasenvaarantie kulkee Käylästä Oulangan kansallispuiston jylhien maisemien kautta Liikasenvaaran kylään. Tietä tulee kehittää Oulangan kansallispuiston pääsisään-tuloväylänä.

Linnoitushistoriallisesti matkailukohteeksi ollaan kehittämässä Salpalinjaksi kutsuttua Suomen itärajan puolustuslinjaa, joka rakennettiin vuosina 1940–1941 ja 1944 Suomenlahdelta Sallaan. Pohjois-Pohjanmaalla linja kulkee Kuusamon Vanttajankankaan kautta. Taivalkoskella ja Kuusamossa on osoitettu matkailullisesti kehitettävänä kohteena Salpalinjaa huoltamaan tarkoitettu saksalaisten vuosina 1942–44 rakentama kenttärata. Rata piti purkaa heti sodan jälkeen, mutta alueella kulkeva metsäautotien linjaus viestittää linjan olemuksesta. Kenttärataa on syytä kehittää matkailukohteena yhdessä Salpalinjan kanssa. Tähän mennessä on jo toteutettu luontopolku-muistomerkki Kuusamon Lahtelaan. Linnoitushistorialliset kohteet ovat rinnastettavissa muinaismuistolain mukaisiin historiallisen ajan kiinteisiin muinaisjäänneksiin.

Eskolan metsärata (ns. Pikkurata) Sievissä on osoitettu kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävänä reittinä, koska tämä 1922–61 käytössä ollut kapearaiteinen rautatie oli merkittävä puutavaran kuljetusväylä. Metsäradan linjaus toimii tällä hetkellä osana retkeilyreitistöä, jonka tukikohtana on Saariveden vanha kunnostettu tukkikämpä. Tältä pohjalta kohdetta on syytä jatkossakin kehittää.

MAAKUNTAKAAVASSA OSOITETUT KULTTUURIHISTORIALLISTESTI TAI MAISEMALLISESTI MERKITTÄVÄT TIET TAI REITIT

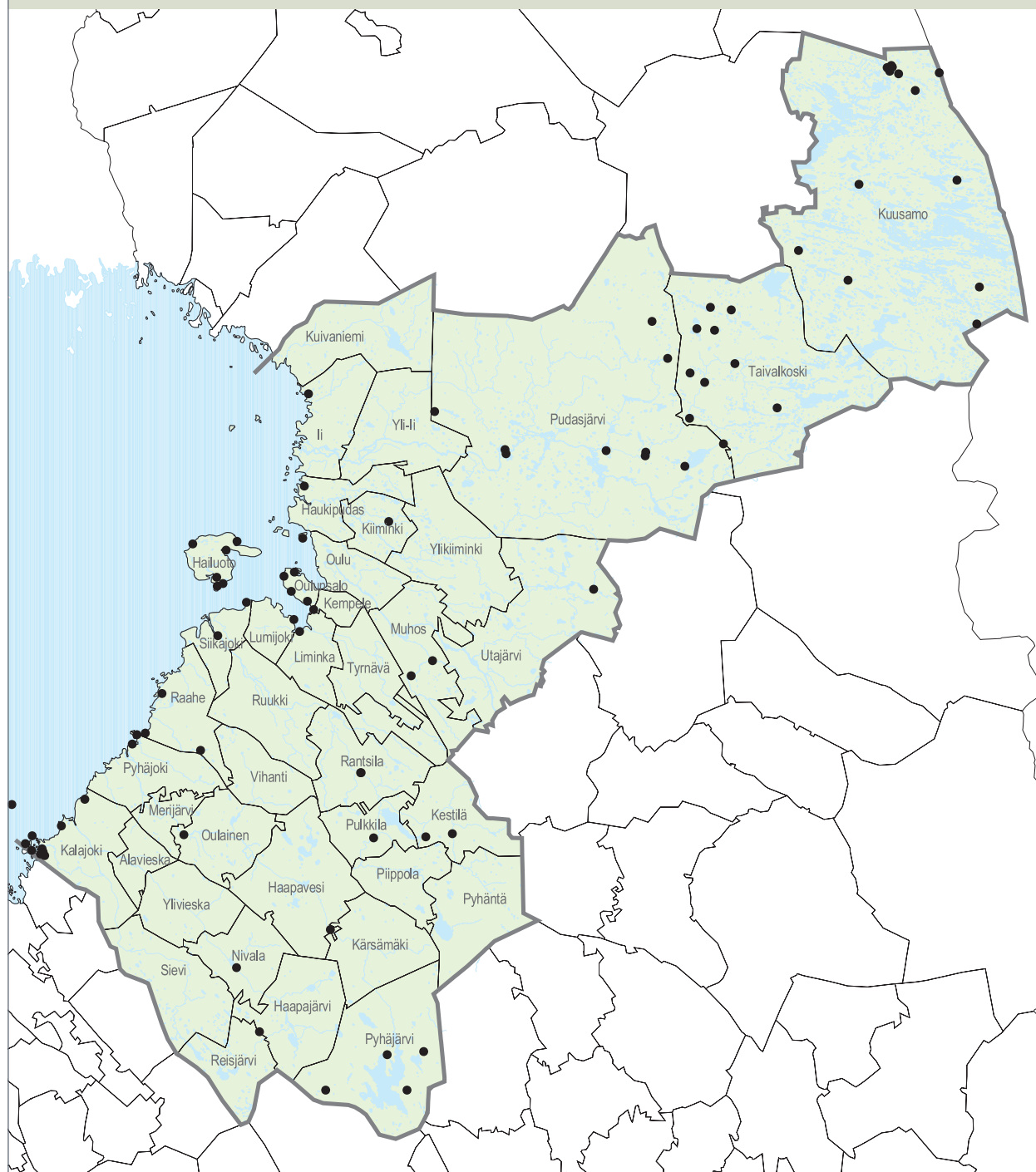

- Museotie
- Museosilta
- Kulttuurihistoriallinen tie
- - - - - Maisematie
- + + + + + Historiallinen ratalinja

Lähde: Pohjanmaan rantatie Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Oulun tiepiiri 2000
 Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, osat I, II, III, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993
 Pohjakartta copyright Maanmittauslaitos PPOH/04/07

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

OULU 2003

MAAKUNTAKAAVASSA OSOITETUT PERINNEMAISEMAT (PERINNEBIOTOOPIT)

- Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä perinnemaisema
Kohteet on nimetty kunnittain liitteessä 3.

Lähteet: Pohjois-Pohjanmaan perinnemaisemat, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Oulu 1997
Keski-Pohjanmaan perinnebiotoopit, Länsi-Suomen ympäristökeskus, Kokkola 1999
Pohjakartta copyright Maanmittauslaitos PPOH/04/07

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

OULU 2003

▪ MUINAISUISTOKOHDE

Merkinnällä osoitetaan tiedossa olevat muinaisuiistolaila (295/63) rauhoitetut kiinteät muinaisjäännökset.

■ VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ MUINAISUISTOKOHDE

Muinaisuiistolain (295/63) rauhoittama kiinteä muinaisjäännös.

Kohdemerkintä osoittaa tiedossa olevat, Pohjois-Pohjanmaan liiton toimesta vuosina 1995–2000 inventoidut ja myöhemmin Museoviraston kautta maaliskuuhun 2003 mennessä tietoon tulleet kiinteät muinaisjäännökset. Työ on tehty yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan museon ja Museoviraston kanssa. Kohteita on yhteensä yli 1200. Muinaisuiستokohdemerkintöjä on maakuntakaavassa edellistä enemmän, koska inventoitu kohde saattaa sijoittua useampaan paikkaan. Museoviraston ja sisäasiainministeriön inventointien perusteella on 15 kohdetta osoitettu valtakunnallisesti arvokkaina. Näin halutaan edistää kohteiden kulttuuristen ominaisuuksien vaalimista ja arvokkaimpien kohteiden kuten Yli-lin Kierikin, Raahen Pattijoen Kastellin ja Oulun merkittävimpien arkeologisten kohteiden jatkotutkimusta ja kehittämistä myös yleisön kannalta kiinnostavina kohteina. Yleisimmät muinaisjäännökset ovat kivikautisia asuinpaikkoja, jätinkirkkoja ja lapinraunioita. Maakunnan erikoisuutena ovat noin 40 jätinkirkkoa, joita on tavattu vain Pohjois- ja Keski-Pohjanmaan rannikolta. Kastellinlinnan jätinkirkko Pattijoella Raahessa on ns. tentatiivistalla, jonka kohteita on tarkoitus esittää Unescon maailmanperintöluetteloon. Kierikin kivikautta esittelevä arkeologinen Kierikkikeskus Yli-lissä sijaitsee yhdellä maamme monipuolisimmista ja löydöiltään rikkaimmista esihistoriallisista asuinpaikoista. Alueelta löydetty Kierikin keramiikka ajoittuu vuosille 3600–3100 eKr. Kierikkikeskus, joka sai Europa Nostra palkinnon 2003, sisältyy myös selostuksen kohtaan Virkistys ja matkailu (4.3.3.). Muinaisjäännöskohteet on luetteloitu selostuksen liitteessä 4.

Oulun ja Raahen vanhoissa keskustoissa on museoviranomaisten toimesta määritelty kaupunkiarkeologiset alueet, joilla tunnetaan muinaisuiistolain rauhoittamia, maanpinnan alla olevia kulttuurikerrostumia tai rakenteita. Nämä vaikuttavat alueiden yksityiskohtaisempaan kaavoitukseen ja suunnitteluun.

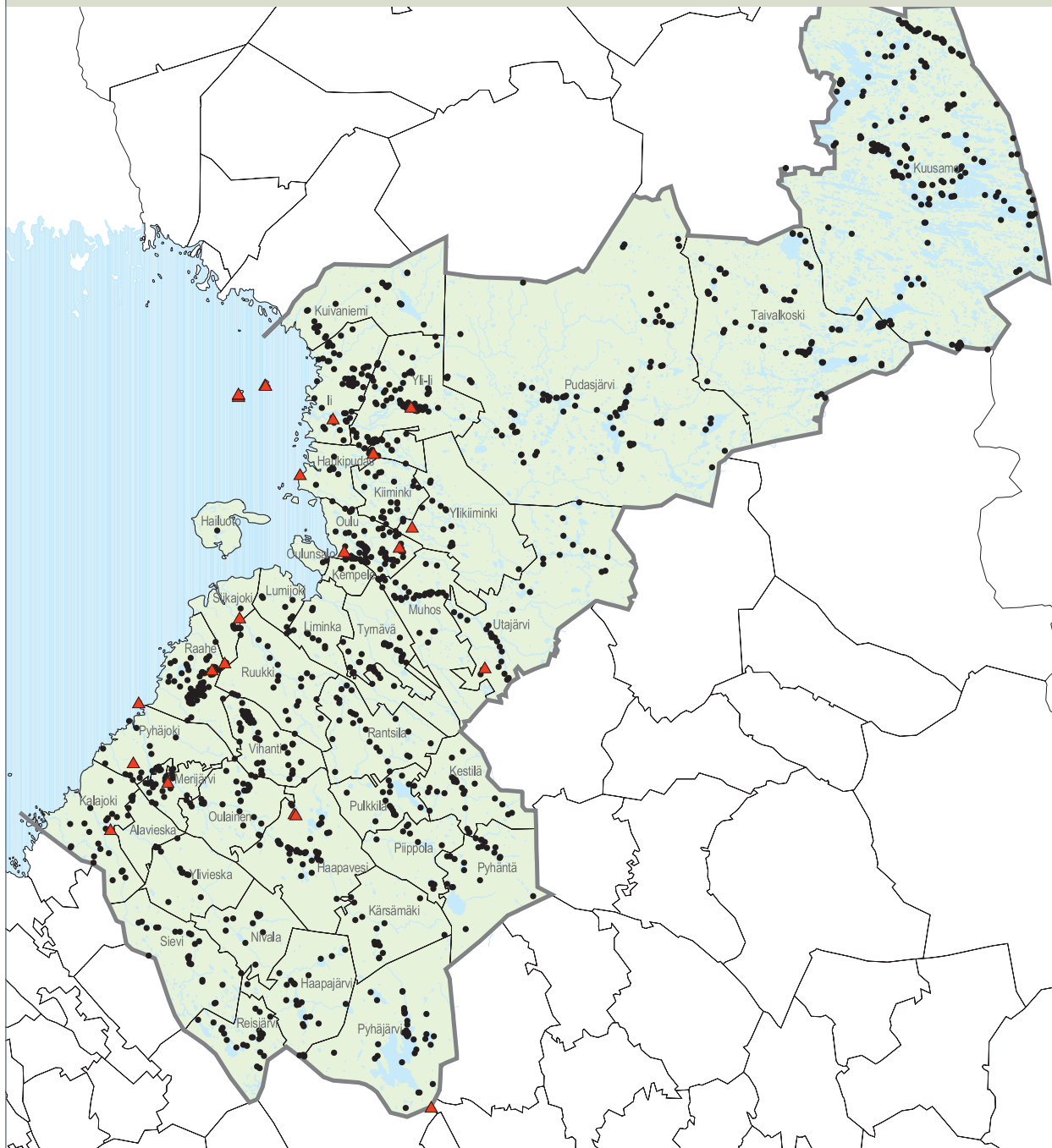
Muinaisuiistolaki (295/1963) suojelee kiinteät muinaisuiستot automaattisesti, ilman erillistä päätöstä. Ennen tuntemattomia kiinteitä muinaisjäännöksiä löytyy jatkuvasti, joten on syytä huomata, että jos merkkejä muinaisjäännöksistä havaitaan maakuntakaavassa osoitettujen kohteiden ulkopuolellakin, mahdolliset aluetta muuttavat työt on keskeytettävä ja havainnosta on ilmoitettava Museovirastoon.

Kohteiden merkitys oman menneisyytemme ja kulttuuriperintömme esille tuojana on korvaamaton, vaikka niiden materiaallinen arvo on usein vähäinen.

Kaavan perusteena olevat selvitykset:

- Museovirasto, ympäristöministeriö 1993. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt.
- Ympäristöministeriö, mietintö 66/1992. Maisema-alueityöryhmän mietintö. Osa I Maisemanhoito ja osa II Arvokkaat maisema-alueet.
- Valtioneuvoston periaatepäätös valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä 5.1.1995.
- Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993. Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, osat I, II ja III.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto, Oulu 1997. Pohjois-Pohjanmaan arvokkaat maisema-alueet.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Oulun tiepiiri, Oulu 2000. Pohjanmaan Rantatie Pohjois-Pohjanmaalla.
- Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus Oulu 1997. Alueelliset ympäristöjulkaisut 44. Pohjois-Pohjanmaan perinnemaisemat.
- Länsi-Suomen ympäristökeskus Kokkola 1997. Keski-Pohjanmaan perinnebiotoopit, Alueelliset ympäristöjulkaisut 112.
- Anne Ruuttula-Vasari, Ylivieska 1988. Eskolan metsärata eli pitkin Pikkurataa.
- Pohjois-Pohjanmaan liitto, Oulu. Pohjois-Pohjanmaan kiinteät muinaisjäännökset, osa 1: Oulun seutukunta ja lin seutukunnan eteläosa 1995, osa 2: Nivala-Haapajärven seutukunta ja Ylivieskan seutukunta 1996, osa 3: Lakeuden seutukunta, Raahen seutukunta ja Siikalatvan seutukunta 2000, osa 4: Oulunkaaren seutukunnan pohjoisosa ja Koillismaan seutukunta 2003.
- Sisäasiainministeriö. Helsinki 1983. Valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelu-aluekokonaisuudet.
- Museovirasto, Helsinki 2001. Maiseman muisti, Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäännökset.

MAAKUNTAKAAVASSA OSOITETUT MUINAISMUISTOKOhteet

Tiedossa olevat Pohjois-Pohjanmaan kiinteät muinaisjäännökset

- Kiinteä muinaisjäännös
- ▲ Valtakunnallisesti merkittävä kiinteä muinaisjäännös

Kohteet on nimetty kunnittain liitteessä 4.

Lähteet: Pohjois-Pohjanmaan kiinteät muinaisjäännökset, osat I, II, III ja IV, Pohjois-Pohjanmaan liitto 1995-2002
Maiseman muisti, valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäännökset, Museovirasto 2001

Valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelualuekokonaisuudet, Sisäasiainministeriö 1983

Pohjakartta copyright Maanmittauslaitos PPOH/04/07

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

OULU 2003

4.3.2 Luonnon monimuotoisuus

••••• LUONNON MONIKÄYTTÖALUE

Merkinnällä osoitetaan virkistyskäytön kannalta kehitettäviä, arvokkaita luontokohteita sisältäviä aluekokonaisuuksia.

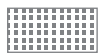
Suunnittelumääräys:

Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota luontoalueiden virkistyskäyttömahdollisuuksien edistämiseen, niiden välisten reitistöjen muodostamiseen sekä maisema- ja ympäristöarvojen säilymiseen.

Luonnon monikäyttöalueiksi on merkitty tärkeimmät Pohjois-Pohjanmaan arvokkaiden luontokohteiden hoidon ja käytön priorisoinnissa tarkastelluista aluekokonaisuuksista. Osa kohteista sisältyy Matkailun ja virkistysvetovoima-alueisiin (4.3.3.), osa näkyy maakuntakaavassa suojelualueina. Monikäyttöalumerkinnällä korostetaan maakunnan arvokkaimpia luontotyyppisiä: suoluontoa, maankohoamisrannikkoa ja Koillismaan vanhoja metsiä.

Merkinnän ja määräyksen tavoitteena on edistää maakunnan arvokkaiden luontokohteiden virkistyskäyttöä vaarantamatta alueiden alkuperäisiä suojeluarvoja. Suunnittelumääräys koskee sekä aluekokonaisuutta että siihen kuuluvia luontokohteita. Maakuntakaavan merkinnällä ja määräyksellä ei ole ohjausvaikutusta yksityisten maanomistajien maa- ja metsätalouteen (kaavan valkoiset alueet). Mahdollisten jatkosuunniteluhankkeiden (esim. virkistysreittien perustaminen) vaikutukset jäävät rajoitetuiksi, ja ne on käsiteltävä tapauskohtaisesti.

Priorisointihankkeen periaatteet antavat pohjan kehittää alueiden virkistyskäytön palveluvarustusta sekä luonnonhoidon tasoa. Tarkoituksena on lisätä luontokohteiden yhteistä vetovoimaisuutta ja saavuttaa säästöjä keskittämällä opastus ja palvelut siihen parhaiten soveltuville kohteille. Aluekokonaisuudet kohteineen tarjoavat monipuolisia vaihtoehtoja jokamiehenoikeuksien varaiseen ulkoiluun. Samalla on mahdollista luoda asukaslähtöisiä ja muita luonto- ja kulttuurimatkailun palveluja.

NATURA 2000 -VERKOSTOON KUULUVA TAI EHDOTETTU ALUE

→ Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätösten mukaiset Natura 2000 -verkoston alueet.

Merkinnät käsittävät valtioneuvoston päätöksen mukaiset varsinaiset Natura 2000 -ehdotukseen sisältyvät alueet laajennuksineen sekä myöhemmin esitetyt verkoston aluetäydennykset. Verkoston tarkoitus on turvata luonnon monimuotoisuuden säilyminen Euroopan unionin alueella. Verkosto koostuu lintudirektiivin mukaisista linnustonsuojelualueista sekä luotodirektiivin perustuvista luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelualueista. Natura-verkoston runkona ovat perustetut luonnonsuojelualueet ja hyväksytyt suojeluohjelmat.

Natura 2000 -alueilla on tavoitteena estää haitalliset luonnontilan muutokset ja ulkopuolelta aiheutuvat vaikutukset suojelukohteisiin. Natura-alueita toteutetaan pääasiassa luonnonsuojelulain mukaisella menettelyllä. Maakuntakaavan merkintä ilmaisee, että alue kuuluu Na-

tura-ohjelmaan. Alueilla voi jatkua sellainen toiminta, joka ei uhkaa niitä luonnonarvoja, joita varten alue on perustettu. Olemassa olevilla suojelualueilla noudatetaan niiden rauhoitusmääräyksiä. Natura 2000 -verkoston suojelutavoitteiden saavuttaminen saattaa aiheuttaa rajoituksia myös Natura-alueisiin välittömästi rajoittuvilla alueilla.

Hankkeiden todennäköiset merkittävät vaikutukset Natura 2000 -ohjelman perusteena oleviin luontoarvoihin johtavat vaikutusten arviointiin, ja luontoarvojen merkittävä heikentäminen edellyttää valtioneuvoston luvan (LSL 65–66 §).

SL

LUONNONSUOJELUALUE

Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltaviksi tarkoitettuja alueita.

Suunnittelumääräys:

Alueen ja sen ympäristön maankäyttö tulee suunnitella ja toteuttaa siten, ettei vaaranneta alueen suojelun tarkoitusta, vaan pyritään edistämään alueen luonnon monimuotoisuuden sekä alueiden välisten ekologisten yhteyksien säilymistä. Rakennuslupahakemuksesta tulee pyytää MRL 133 § mukainen ympäristökeskuksen lausunto.

Luonnonsuojelualueiden varaaminen perustuu alueiden luonnonoloihin ja kansainvälisiin, valtakunnallisiin ja maakunnallisiin ympäristöarvoihin. Tavoitteena on vaalia alkuperäistä luontoa, ylläpitää luonnon monimuotoisuutta, suojella lajeja ja maisemaa, säilyttää erämaisuutta ja turvata tutkimuksen tarpeet.

Luonnonsuojelualueiksi on osoitettu Sukerijärven, Olvassuon ja Pelson luonnonpuistot, Oulangan ja Syötteen kansallispuistot sekä valtakunnal-

listen suojeluohjelmien, soidensuojelun perusohjelman ja lintuvesien-, lehtojen-, rantojen- ja vanhojen metsien suojeluohjelmien Pohjois-Pohjanmaalle sijoittuvat kohdealueet. Yksityismaille perustetut luonnonsuojelualueet on myös osoitettu kaavassa.

Natura 2000 -ehdotukseen mukaan otetut seutukaavan luonnonsuojelualueet (SL) on osoitettu SL-alueiksi Natura-ehdotuksen rajauksia noudattaen. Natura 2000 -verkostoon kuulumattomista seutukaavan suojelualuevarauksista on poistettu lääninhallituksen päätöksellään lakkauttama Tiiranhieta, Parkkisenrimpi, Leväkankaan metsäluonnonsuojelualue sekä yksittäinen suojelukohde Karhuviidankivi. Hailuodon Vätelänkari on merkitty luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeäksi alueeksi. Toteutettaessa Perämeren merialueen ja saarten SL-alueita on otettava huomioon nykyinen kalatalouskäyttö.

Uusina täydennyksinä luonnonsuojelualueisiin maakuntakaavassa on viisi soidensuojelualueita: Hillurahka (Merijärvi), Hirvirimpi (Kestilä), Marjoneva (Vihanti), Karhusuo (Pudasjärvi) ja Lavansuot (Pudasjärvi). Näiden pinta-ala on yhteensä 3 000 ha. Uusilla suojelusoilla turvataan maakunnan eteläosan suoluonnon säilymistä ja osa niistä liittyy kokonaisratkaisuun turvetuotannon ja suoluonnon monimuotoisuuden tarpeiden yhteensovittamisesta maakuntakaavassa.

MY

MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE, JOLLA ON ERITYISIÄ YMPÄRISTÖARVOJA

Merkinnällä osoitetaan Natura 2000 -verkostoon sisältyviä alueita, joiden ympäristöarvojen turvaaminen on tarkoitus toteuttaa metsälain nojalla.

Merkintä kuvaa aluetta, joka on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen ja jolla toimittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen luonnon- tai kulttuuriympäristöarvoihin.

MY-alueeksi on merkitty osa Litokairan Natura 2000 -aluetta, joka on keskeisimpiä erämaaluonnon suojelualueita maassamme. Soiden- ja harjijensuojeluohjelmaan kuulumattoman osa-alueen suojelu toteutetaan metsälain keinoin. Vastaava merkintä on Kälvasvaaran Leväniemessä. Pääosa Litokairana tunnetusta Lapiosuon–Ison Äijönsuon alueesta sisältyy soidensuojeluohjelmaan ja on merkitty Luonnonsuojelualueeksi (SL). Litokairan eteläisen osa, Puolakkavaara, kuuluu valtakunnalliseen harjijensuojeluohjelmaan ja merkitään Arvokkaaksi harjuksi (MY-hs); Puolakkavaaran rakkainen ydinosa on erikseen osoitettu luonnonsuojelualueen kohde-merkinnällä.

MY-hs

ARVOKAS HARJUALUE

Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston hyväksymän valtakunnallisen harjijensuojeluohjelman mukaiset harjaluudet ja muut vähintään seudullisesti arvokkaat harjaluudet.

Suunnittelumääräys:

Alueen maankäyttö tulee suunnitella ja toteuttaa niin, ettei maisemakuvaa turmella, luonnon merkittäviä kauneusarvoja tai erikoisia luonnonesiintymiä tuhota eikä luonnonoloissa aiheuteta huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia.

Maakuntakaavassa MY-hs merkintään sisältyvät sekä valtakunnalliseen harjijensuojeluohjelmaan kuuluvat että sen ulkopuoliset muut arvokkaat harjaluudet. Natura 2000 -ehdotukseen sisältyvien harjijensuojeluohjelman alueiden rajaus noudattaa Natura-rajauksia.

Ohjelmaan kuuluvien alueiden ensisijainen suojelutavoite on, etteivät niiden luonteenomaiset geologiset, geomorfologiset ja maisemalliset piirteet sanottavasti muutu. Vähäinen maa-ainesten ottaminen, lähinnä vanhojen ottoalueiden maisemoimiseksi, voidaan joissakin tapauksissa sallia, jolloin toimenpiteiden enimmäislaajuus määrätään maa-aineslain mukaisen lupamenettelyn yhteydessä.

Suojeluohjelman ulkopuolisista harjuista on merkinnällä osoitettu ne, jotka on luokiteltu Suomen Akatemian valtakunnallisessa harjututkimuksessa (1980) vähintään alueellisesti tai maakunnallisesti arvokkaiksi. Joidenkin alueiden rajausta ja arvoluokittelua on tarkistettu kaavaehdotuksen yhteydessä. Alueilla on maa-aineslain 3 §:n tarkoittamia arvoja, ja maa-ainesten oton tulisi perustua maa-ainestenottoa, pohjavesien käyttöä ja ympäristöarvoja yhteensovittavaan selvitykseen. Ennen luvan myöntämistä lupaviranomaisen on pyydettävä lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta.

ARVOKAS VESISTÖ

Merkinnällä osoitetaan lohikannan elvytysohjelmaan sisältyvien jokien pääuomat ja uhanalaisen eliölajiston kannalta erityisen arvokkaita virtavesistöjä.

Yleinen suunnittelumääräys:

Maakuntakaavassa av-merkinnällä osoitettujen vesistöjen tilaan vaikuttavat toimenpiteet on suunniteltava siten, että arvokkaan vesialueen soveltuvuutta varauksen perusteena oleville eliölajeille ei vaaranneta.

Arvokkaina vesistöinä on osoitettu ne mereen laskevat joet, joihin on kohtuulliset mahdollisuudet palauttaa luonnonvarainen lohikanta: Pyhäjoki, Kiiminkijoki ja Kuivajoki. Lohikantojen elvytyksestä on käynnissä laaja Rkt:n koordinoima ohjelma (SAP). Lohi- ja muiden vaelluskalakantojen elvytyksellä on maakunnallinen virkistyskäytöllinen merkitys. Samalla merkinnällä on osoitettu eräitä pienempiä jokia, joissa esiintyy erityisesti suojeltavaa eliölajistoa. Nämä joet ovat myös muulta luonnon-tilaltaan poikkeuksellisen arvokkaita.

Maakuntakaavan yleinen suunnittelumääräys koskee av-merkinnällä osoitettujen vesistönsien valuma-alueita kokonaisuudessaan. Niillä tehtävät toimenpiteet on suunniteltava siten, ettei arvokkaiden vesistöjen soveltuvuutta ko. eliölajeille vaaranneta. Myös eri kuormituslähteiden yhteisvaikutus on otettava huomioon kuormituskynnystä arvioitaessa.

Seutukaavassa ja maakuntakaavan luonnoksessa oli osoitettu koskien-suojelulakiin (35/1987) sisältyvät vesistöt. Merkintä on jätetty pois kaavaehdotuksesta, koska se vaikuttaa vain voimalaitosrakentamiseen eikä sillä ole alueidenkäytön suunnitteluun muuta vaikutusta. Koskiensuojelulaki ei ole myöskään sellainen LSL:n mukainen suojeluohjelma, joka MRL:n maakuntakaavan sisältövaatimusten mukaan tulee olla ohjeena maakuntakaavaa laadittaessa.

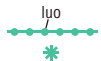
MAISEMAKALLIOALUE

Merkinnällä osoitetaan luonnon- ja maisemansuojelun kannalta valtakunnallisesti arvokkaat kallioalueet.

Kohdemerkintä osoittaa ympäristöministeriön ”Luonnon ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Pohjanmaalla” -julkaisussa esitetyt valtakunnallisesti arvokkaat kallioalueet, joita on 64.

Valtakunnallisen kartoituksen tarkoituksena on ollut selvittää kallioalueiden geologiset, biologiset ja maisemalliset arvot lähinnä maa-aineslain mukaisten ympäristökriteerien avulla. Suojelumerkitystä arvioitaessa on lisäksi on otettu huomioon kallioalueeseen tai sen lähiympäristöön liittyvät muut arvot, kuten luonnontilaisuus, luonnonsuojelualueet, kulttuurihistoria ja arkeologia sekä virkistyskäyttö. Kaavaan sisällytetyt kohteet ja niiden arvoperusteet on esitetty liitteessä 7. Muut inventoidut kalliot ilmenevät julkaisusta.

Enin osa Pohjois-Pohjanmaan valtakunnallisesti arvokkaiksi luokitelluista kallioalueista sijaitsee Kuusamossa ja Pudasjärvellä, mutta myös Oulun ja Raahen seuduilla sekä Pyhäjärven ympäristössä niitä on useita. Kohdealueiden rajaukset ilmenevät edellä mainitusta julkaisusta. Maisemakallioalueiden toteuttaminen tapahtuu maa-aineslain mukaisesti.

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE

Merkinnällä osoitetaan suojelualueiden ulkopuolella olevia tärkeitä lintualueita sekä merkittävimmät uhanalaisten kasvien alueet.

Suunnittelumääräys:

Alueen maankäyttö tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että edistetään alueen monimuotoisuuden säilymistä. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee varmistaa, että suunniteltu maankäyttö ei vaaranna linnuston ja kasvien elinoloja.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeiden alueiden merkintä sisältää sekä tärkeimmät suojelualueiden ulkopuoliset uhanalaisten kasvilajien keskittymät että suojelualueiden ulkopuoliset valtakunnallisesti merkittävät linnustoalueet (liite 6).

Kasvien osalta kohdemerkintä perustuu Pohjois-Pohjanmaan seutukaavan (1993) aluevarauksiin, joita on tarkistettu Oulun yliopiston Kasvimuseon ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen kanssa. Seutukaavan aluevaraukset pohjautuivat 1980-luvun maastoinventointeihin ja Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliiton niitä koskeviin julkaisuihin. Kohteet, joiden suojeluarvo on vähentynyt seutukaavan laatimisen jälkeen, on jätetty merkitsemättä. Kohteiden rajaukset ilmenevät maakuntakaavan tausta-aineistosta.

Linnustoalueiden osalta merkintä perustuu Bird-Life Suomen ja Suomen ympäristökeskuksen kartoitukseen kansainvälisesti (IBA) ja valtakun-

allisesti (FINIBA) arvokkaista linnustoalueista. Laajaa Oulun seudun kehäntymisaluetta ei kuitenkaan ole merkitty kohdemerkinnällä, vaan se on otettu huomioon samalle alueelle kohdentuvan kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeän alueen määräyksessä.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet on osoitettu kohdemerkinnällä lukuun ottamatta Pyhäjoen Hanhikiveä ja Raahen edustan merialuetta. Hanhikiven alue on laajahko ja siinä on monipuolisesti maankohoamisrannikon luontoarvoja. Seutukaavassa Hanhikivi on ollut teollisuuden reservialueena. Raahen edustan merialueesta on se osa rantojensuojeluohjelman alueesta, joka ei sisälly Natura 2000 -ohjelmaan, osoitettu luonnon monimuotoisuusalueena.

EKOLOGINEN YHTEYSTARVE

Merkinnällä osoitetaan hirvieläinten ja muiden nisäkkäiden tärkeät liikkumisyhteydet, jotka aiheuttavat yhteensovittamisen tarvetta muun maankäytön kanssa.

Suunnittelumääräys:

Alueiden käyttöä suunniteltaessa on säilytettävä osoitettu ekologinen yhteys ja edistettävä sen soveltuvuutta eläimistön liikkumiselle.

Ekologisella yhteystarpeella on osoitettu tärkeiksi osoittautuneita, lähinnä hirvieläinten liikkumisyhteyksiä. Merkintöjen perusteena ovat liikenneonnettomuustiedot ja pidetyt neuvottelut riistatalouden, riistan tutkimuksen ja porotalouden edustajien kanssa.

Kahdella erillisellä merkinnällä on osoitettu Liminganlahden hirvien kesälaidunalueen ja sisämaan talvehtimisalueiden välinen yhteys. Yhteystarve heijastuu valtateiden 4 ja 8 korkeina hirvionnettomuuslukuina. Samoin kahdella erillisellä merkinnällä on osoitettu Pudasjärven taajaman ja vt 20 Syyteen liittymän välisen harjujakson yhteystarve. Harjujakso on porojen tärkeä talvilaidun ja kahden paliskunnan ydinaluetta; jaksolle sijoittuu myös vilkasliikenteinen vt 20. Tieosuuden porokolaritehtyys on maan korkein, mikä vaarantaa kahden paliskunnan porotalouden sekä tien liikenneturvallisuuden.

Suunnittelumääräyksellä halutaan edistää osoitettua ekologista yhteyttä. Tämä koskee maankäyttöä ja tienpitoa. Ratkaisut yhteyksien edistämiseksi edellyttävät käytännössä hankekohtaista suunnittelua.

Kaavan perusteena käytetyt selvitykset:

- Suomen ympäristökeskus 2001. Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Pohjanmaalla. Suomen ympäristöhallinnon www-sivut: <http://www.vyh.fi>
- Pohjois-Pohjanmaan liitto, Metsähallitus Pohjanmaan-Kainuun luontopalvelut, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus. Oulu 2002. Pohjois-Pohjanmaan arvokkaiden luontokoh- teiden hoidon ja käytön priorisointi.
- Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto. Julkaisu B 56 1988. Siika-, Pyhä- ja Kalajokilaaksojen uhanalaiset kasvit.
- Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto. Julkaisu B 59. 1989. Oulun seudun uhanalaiset kasvit.
- Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto. Julkaisu B 64 1990. Koillismaan uhanalaiset kasvit.
- Oulun tiepiiri 2002. Hirvionnettomuustiedot
- Birdlife Suomi ja Suomen Ympäristökeskus 2001. Suomen tärkeät linnustoalueet.